

FOCUS

#14

06 - 2026

DE BRUSSELE GEMEENTELIJKE FINANCIËN 2020-2024

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

VOORWOORD

Dit verslag heeft als doel de belangrijkste trends te identificeren op het vlak van ontvangsten en uitgaven van het eigen dienstjaar van de gewone dienst en de buitengewone dienst van de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). De periode tussen 2020 en 2024 werd geanalyseerd op basis van de gemeenterekeningen. De gegevens voor het dienstjaar 2025 komen uit de gewijzigde begrotingen van de gemeenten en worden ter informatie toegelicht.

In het eerste deel van het verslag komt de evolutie van het resultaat van het eigen dienstjaar aan bod, alsook de evolutie van de verschillende grote ontvangsten- en uitgavencategorieën voor alle 19 gemeenten van het BHG.

Het tweede deel heeft in het bijzonder betrekking op de voornaamste ontvangsten en uitgaven van de gemeenten. Wat betreft de ontvangsten, zullen de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing, de aanvullende belastingen op de personenbelasting, de Algemene Dotatie aan de Gemeenten (ADG) en de belasting op de kantooroppervlakte grondiger aan bod komen. Wat betreft de uitgaven, zal er dieper worden ingegaan op de uitgaven met betrekking tot het personeel in actieve dienst, de pensioenen, de overdrachten naar OCMW's en de overdrachten naar politiezones.

Er wordt systematisch een vergelijking van de gemeentelijke ontvangsten en uitgaven per inwoner gemaakt om te vermijden dat verschillen in bevolkingsaantallen een vertekend beeld zouden geven van de omvang en de evolutie van de ontvangsten en uitgaven. Voor de ontvangsten uit aanvullende belastingen zal er een analyse van de ontvangsten teruggebracht op het gemiddelde gewestelijke tarief worden voorgesteld om de effecten uit te sluiten die inherent zijn aan de heterogeniteit van de tarieven en de ontwikkeling ervan.

Om de gemeenten onderling te vergelijken werden ze voor bepaalde gegevens ingedeeld in sociaaleconomische categorieën¹. De gemeenten worden ingedeeld in groepen volgens vijf sociaaleconomische criteria, op basis waarvan we vijf "clusters" onderscheiden:

- residentiële gemeenten van het zuidoosten: Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe;
- residentiële gemeenten van het noordwesten: Sint-Agatha-Berchem, Evere, Ganshoren, Jette en Koekelberg;
- Gemeenten eerste kroon: Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node;
- Grote "kanaal"-gemeenten: Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek;
- Werkgelegenheidscentrum: Stad Brussel.

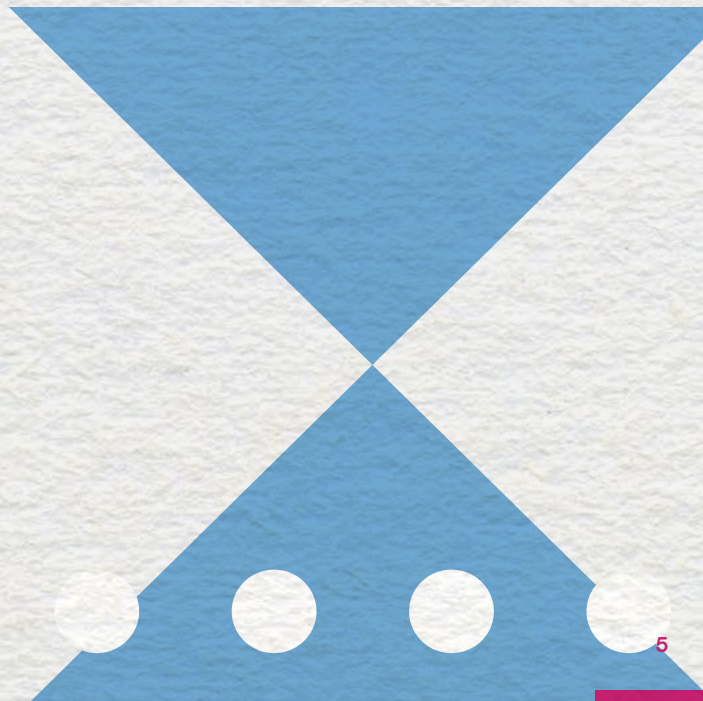
De weergegeven cijfers houden doorgaans geen rekening met de subsidies en de lonen van de leerkrachten die door de gemeenschappen worden betaald voor het gemeentelijk onderwijs.

Net als bij de analyses over de toestand van de gemeentelijke financiën worden de resultaten van de Stad Brussel in sommige gevallen afzonderlijk weergegeven omdat ze grote bedragen betreffen, die de cijfers voor alle gemeenten samen te veel beïnvloeden.

¹ Met het oog op coherentie en vergelijkbaarheid werd de door Belfius gebruikte typologie overgenomen.

Kerngegevens

KERNGEGEVENS

In de periode 2020-2024 worden de Brusselse gemeentelijke financiën gekenmerkt door een snellere toename van de uitgaven (+6,89%/jaar) dan van de ontvangsten (+6,56%/jaar), waardoor de druk op het begrotingsevenwicht toeneemt.

De sterkste stijgingen aan de uitgavenzijde zijn enerzijds de werkingskosten, die met 8,08%/jaar stijgen, met name als gevolg van de stijging van de energiekosten, en anderzijds de dotaties aan de OCMW's, die met 8,43%/jaar toenemen. Ook de uitgaven voor personeel in actieve dienst, die de belangrijkste uitgavencategorie vormen, vertonen een opvallende stijging van 6,90%/jaar.

Wat de ontvangsten betreft, zijn de sterkste stijgingen te zien bij de prestaties (12,94%/jaar) en de gemeentebelastingen (9,17%/jaar).

Uit de analyse van de resultaten blijkt een aanhoudende kwetsbaarheid, met 14 gemeenten die in 2024 een tekort hebben op het eigen dienstjaar (tegenover 17 in 2020), en 5 gemeenten met een tekort op het gecumuleerde resultaat, waarbij het evenwicht gedeeltelijk wordt gegarandeerd doordat een toenevend beroep op de reserves wordt gedaan.

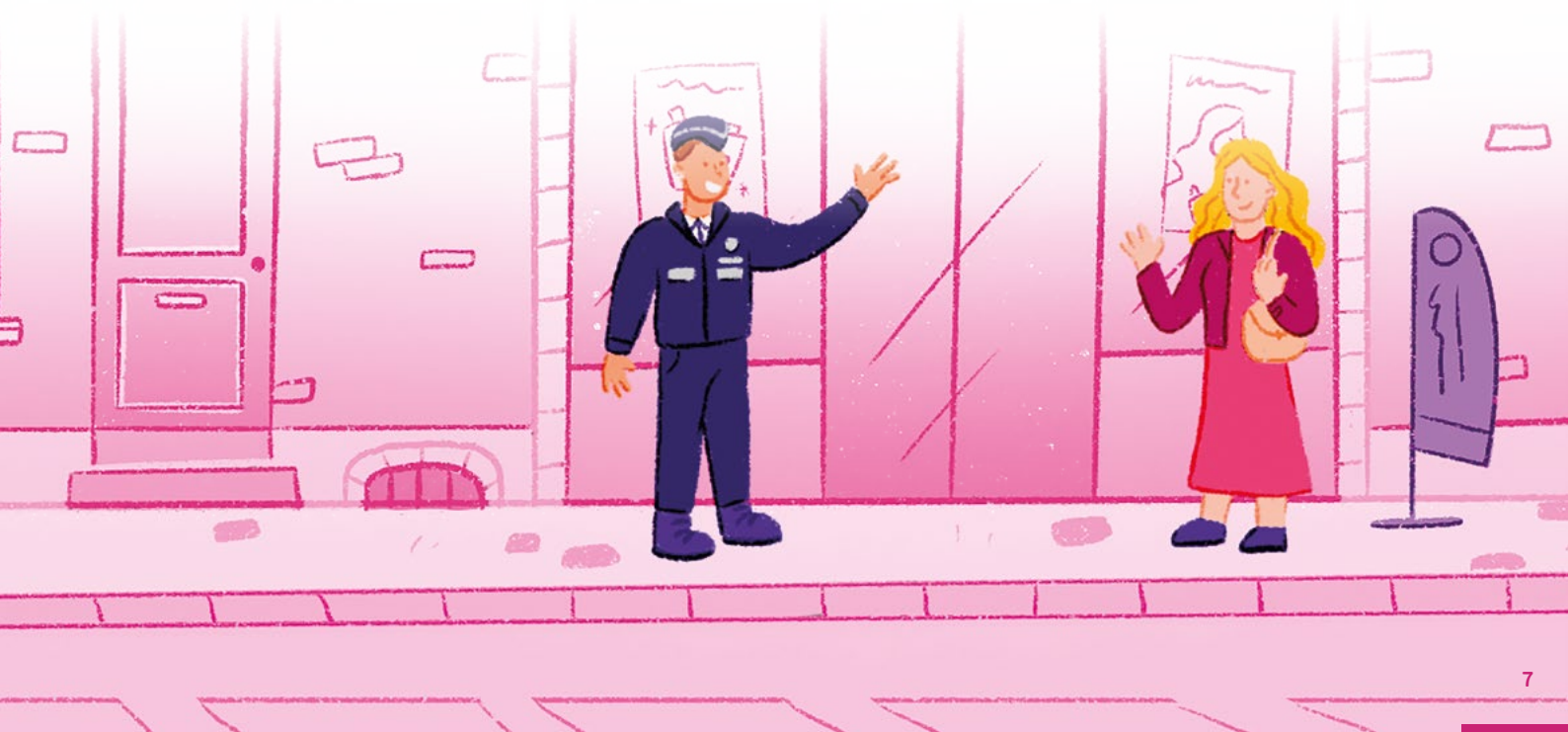
Tegelijkertijd blijven ook de schulden stijgen, met een schuld op lange termijn van 1,95 miljard euro, of 62,51% van de gewone ontvangsten, tegenover 1,57 miljard euro (64,98%) in 2020. Ook de schuldenlast neemt toe, als gevolg van zowel de stijgende rente als de toename van de uitstaande bedragen.

Tot slot, hoewel de evolutie van de pensioenlasten over het algemeen voorspelbaar lijkt, blijven de gemeentefinanciën op korte en middellange termijn blootgesteld aan aanzienlijke risico's, met name in verband met de hervorming van de werkloosheid en de onzekerheden rond de fusie van de politiezones.

Acroniemen

ADG	Algemene Dotatie aan de Gemeenten
BGHGT	Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
ELL	Equivalent Leefloon
LL	Leefloon
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OV	Onroerende Voorheffing
PB	Personenbelasting
VZW	Vereniging Zonder Winstoogmerk

De ontvangsten en uitgaven van alle negentien gemeenten van het BHG

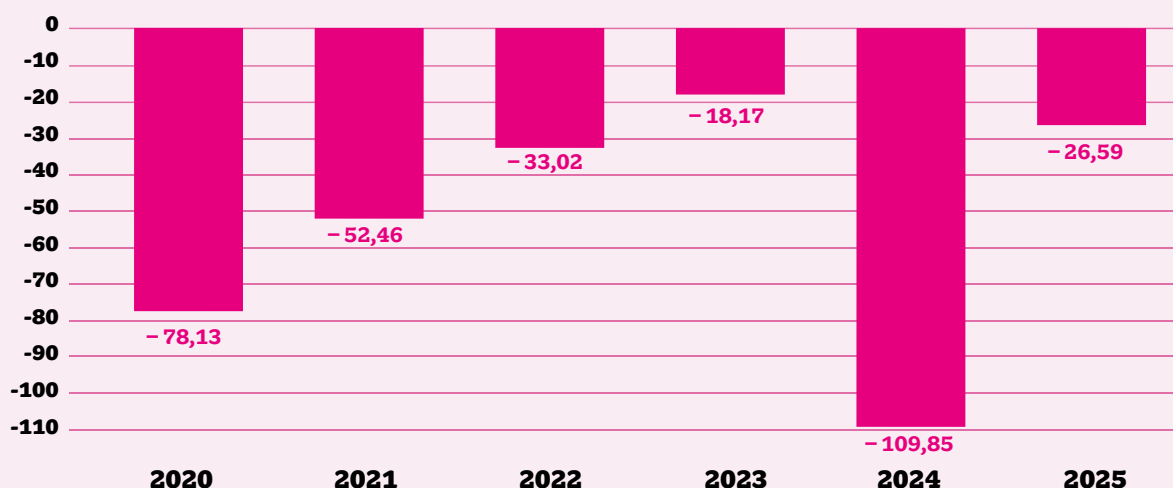

DEEL 1: DE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VAN ALLE NEGENTIEN GEMEENTEN VAN HET BHG

In het eerste deel van deze analyse komen de evoluties van het resultaat van het eigen dienstjaar aan bod, van het gecumuleerde resultaat, van het met de reserves aangevulde gecumuleerde resultaat, van het met de reserves en provisies aangevulde gecumuleerde resultaat, alsook de uitgaven- en ontvangstencategorieën van alle 19 gemeenten van het BHG.

1.1 Het resultaat van het eigen dienstjaar en het met de reserves en provisies aangevulde gecumuleerde resultaat

Grafiek 1:
Resultaat van het eigen dienstjaar
(na functionele overboekingen), in miljoen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De gewijzigde begrotingen voor 2025 vertonen voor het geheel van de 19 gemeenten van het BHG een negatief resultaat van het eigen dienstjaar van -26,59 miljoen euro (na functionele overboekingen).

In 2020 waren er 17 gemeenten met een tekort op het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen). Dit aantal daalt tot 11 in 2021 en vervolgens tot 9 in 2022 en 2023. In 2024 stijgt dit cijfer evenwel weer naar 14. Volgens de gewijzigde begrotingen 2025 lieten 7 gemeenten in 2025 een tekort optekenen. We herinneren er echter aan dat de gewijzigde begrotingen ramingen zijn, die de resultaten in de rekeningen zowel kunnen onderschatten als overschatten. Het werkelijke aantal gemeenten met een tekort op het dienstjaar 2025 zou dus kunnen afwijken van 7. Ter illustratie: voor het dienstjaar 2022 werd in de gewijzigde begrotingen melding gemaakt van 14 gemeenten met een tekort, tegenover 9 gemeenten volgens de rekeningen. Voor het dienstjaar 2024 daarentegen werden in de gewijzigde begrotingen 13 gemeenten aangekondigd met een tekort, tegenover 14 in de rekeningen.

De evolutie van het resultaat toont aan dat de gemeenten tot 2023 hun tekort van 2020 konden terugdringen dat, ter herinnering, de gevolgen van de gezondheids crisis omvat. Zoals toegelicht in [Focus nr. 10](#), betreffende de impactanalyse van de Covid-19-gezondheids crisis op de gemeentelijke financiën in de begrotingsrekeningen van het dienstjaar 2020, bedroegen de kosten van de gezondheids crisis in 2020 76,42 miljoen euro voor alle gemeenten.

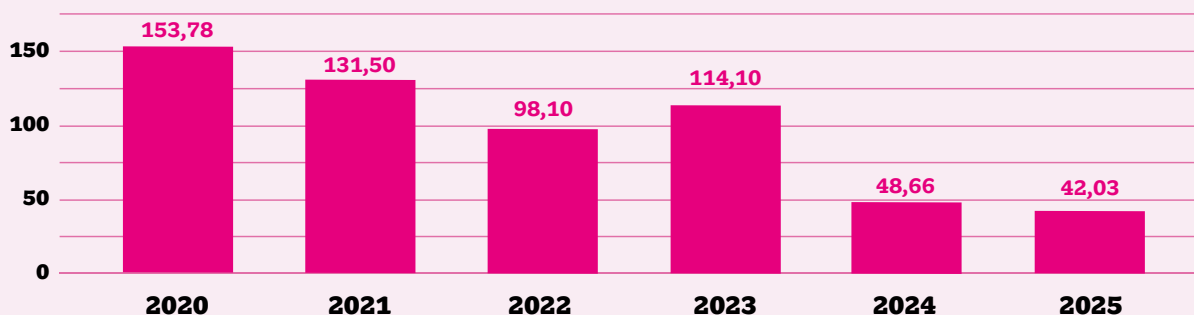
De positieve trend stopte echter abrupt in 2024, want dan daalde het resultaat van het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen) tot -109,85 miljoen euro, dit is een aanzienlijke verslechtering van -96,43 miljoen euro.

De tussen 2023 en 2024 waargenomen verslechtering kan voornamelijk verklaard worden door de sterke stijging van de personeelslasten als gevolg van de inflatie, de verhoging van de energiekosten, de stijging van de dotaties aan de OCMW's en de toename van de leninglasten.

In de gewijzigde begrotingen wordt uitgegaan van een bijstelling naar boven toe, namelijk een tekort van -26,59 miljoen euro.

Zoals echter uit volgende grafieken blijkt, hebben de gemeenten aanzienlijk uit hun gecumuleerde resultaten, reserves en provisies moeten putten.

Grafiek 2:
Gecumuleerd resultaat,
in miljoen euro

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De verbetering van het resultaat op het eigen dienstjaar tussen 2020 en 2023 is niet zichtbaar in het gecumuleerde resultaat, noch in het gecumuleerde resultaat vermeerderd met de reserves, noch in het gecumuleerde resultaat vermeerderd met de reserves en provisies. De gemeenten hebben dus geput uit hun gecumuleerde resultaten en reserves.

Hierboven zien we dat, afgezien van een opflakking in 2023, het gecumuleerde resultaat daalt van 153,78 miljoen euro in 2020 naar 48,63 miljoen euro in 2024, dit is een daling met -105,15 miljoen euro.

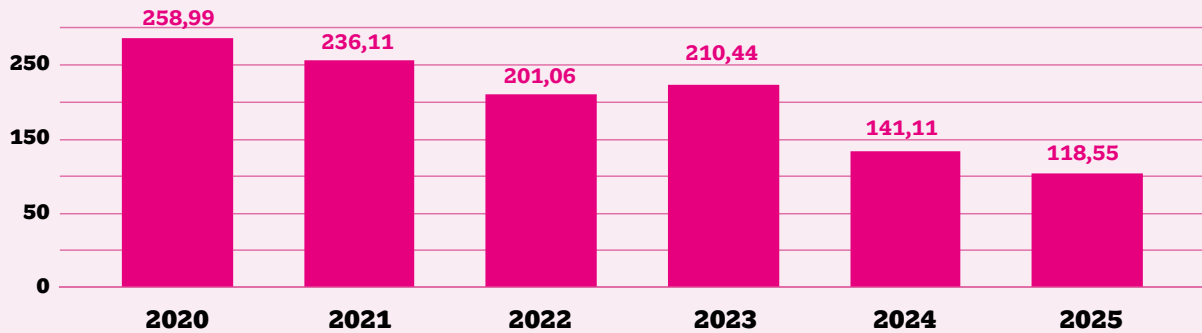
De gewijzigde begrotingen schatten het gecumuleerde resultaat op 42,03 miljoen euro.

Het aantal gemeenten met een tekort op het gecumuleerde resultaat bedroeg 4 voor de rekeningen 2020 en 2021, 5 voor de rekeningen 2022 tot 2024, en zou oplopen tot 6 voor de gewijzigde begrotingen 2025.

Een tekort op het gecumuleerde resultaat vormt een problematische situatie, aangezien dat in strijd is met artikel 252 van de Nieuwe gemeentewet, dat als volgt luidt:

“De begroting van de uitgaven en de ontvangsten van de gemeenten mag, in geen enkel geval, een deficitair saldo op de gewone of de buitengewone dienst, noch een fictief evenwicht of een fictief batig saldo, vertonen.”

Grafiek 3:
Gecumuleerd resultaat aangevuld met de gewone reserves zonder de provisies, in miljoen euro

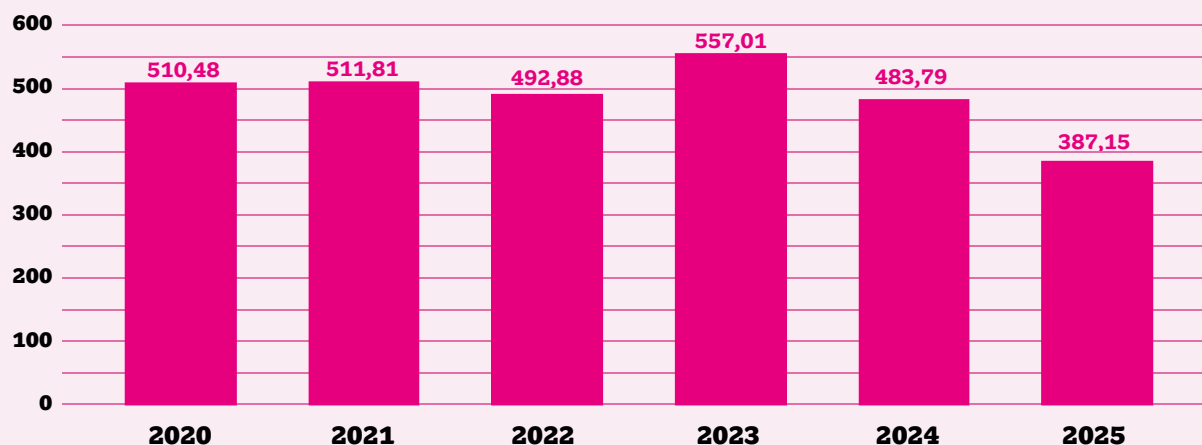

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De evolutie van het gecumuleerde resultaat vermeerderd met de reserves is vergelijkbaar met de evolutie van het gecumuleerde resultaat, namelijk een dalende trend tussen 2020 en 2025 met eveneens een lichte opflakking in 2023.

Het aantal gemeenten met een tekort op het gecumuleerde resultaat vermeerderd met de reserves bedroeg 3 in 2020; dit aantal gaat naar 5 in 2024 en daalt opnieuw naar 4 in 2025 (Sint-Agatha-Berchem, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek).

Grafiek 4 :
Gecumuleerd resultaat aangevuld met de gewone reserves en de provisies, in miljoen euro

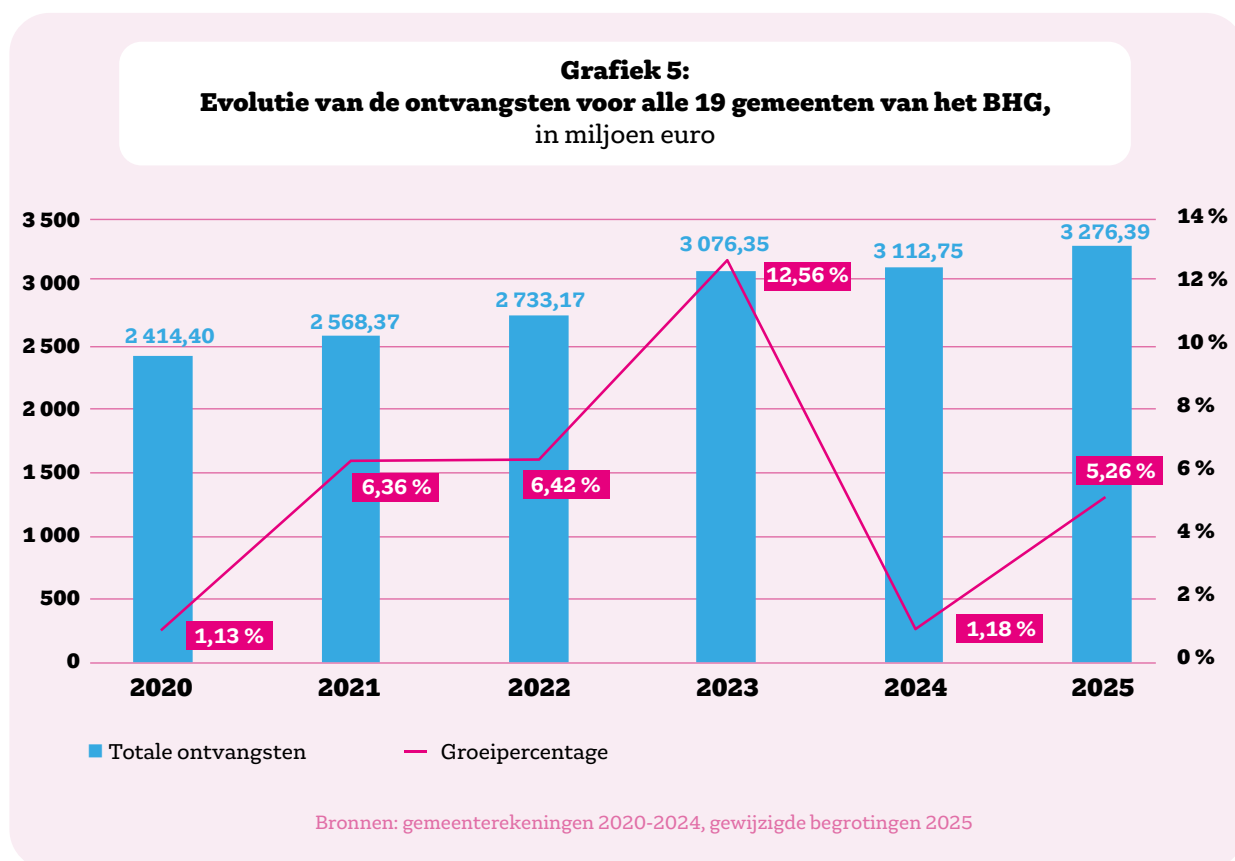

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

Het gecumuleerde resultaat vermeerderd met de reserves en provisies vertoont over de periode 2020-2025 een over het algemeen dalende trend, ondanks een opflakking in 2023.

In dat opzicht vertonen twee gemeenten, zelfs rekening houdend met de provisies, in 2024 en in hun ramingen voor 2025, nog altijd een tekort: het gaat om Sint-Agatha-Berchem en Sint-Joost-ten-Node.

1.2. Ontvangsten van het eigen dienstjaar: Evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten

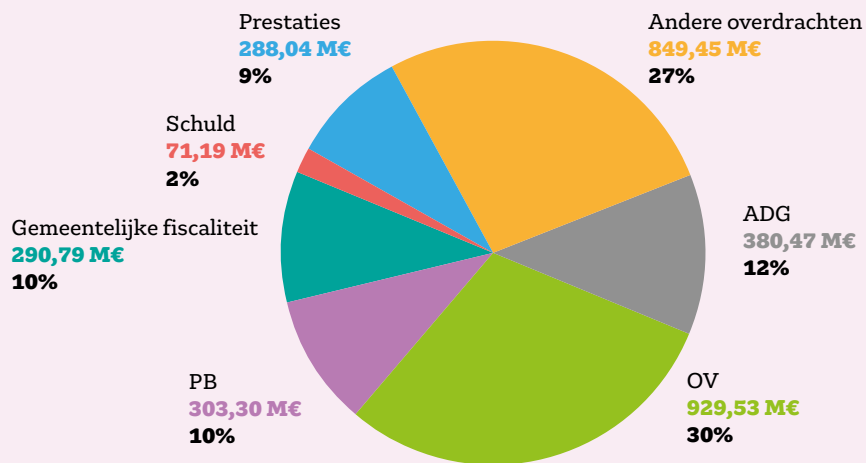

Voor het eigen dienstjaar laten de 19 gemeenten voor 2024 een totaal optekenen van 3,11 miljard euro aan ontvangsten, of 2.491 euro per inwoner. De gewijzigde begrotingen voor 2025 laten ontvangsten zien ten bedrage van 3,28 miljard euro, of 2.609 euro per inwoner.

Van 2018 tot 2021 stegen de ontvangsten van de 19 gemeenten met gemiddeld 6,56% per jaar, een cijfer dat hoger ligt dan de gemiddelde toename van de inflatie (4,01%). Tijdens dezelfde periode waren de posten die in absolute waarden de grootste stijgingen vertoonden de opcentiemen op de onroerende voorheffing (+208,24 miljoen euro; +28,87%), de "andere overdrachten" (+205,28 miljoen euro; +31,87%), de ontvangsten uit prestaties" (+110,99 miljoen euro; +62,69%), en de gemeentebelastingen (+86,01 miljoen euro; +42,06%).

Procentueel gezien vertonen de ontvangsten uit prestaties de sterkste stijging. Deze evolutie wordt voornamelijk verklaard door de stijging van de parkeerinkomsten, waaronder betalingen bij parkeerautomaten, betalingen via sms of de app, parkeerkaarten (bewonerskaarten en afwijkingen) en parkeerboetes (voor parkeren zonder te betalen).

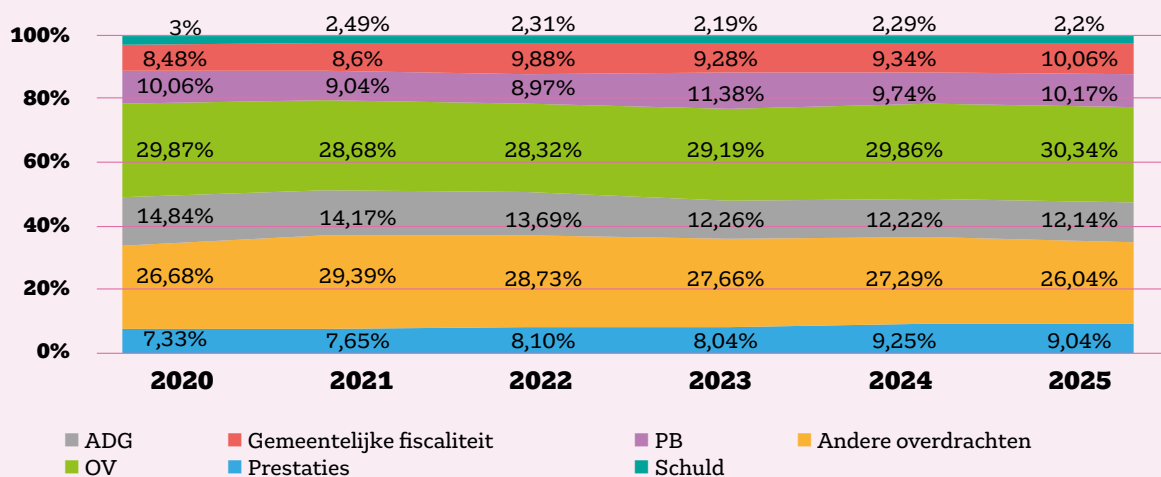
Grafiek 6:
Uitsplitsing van de ontvangstencategorieën voor alle 19 gemeenten voor de rekeningen 2024
in% en in miljoen euro

Bron: gemeenterekeningen 2024

De twee voornaamste bronnen van ontvangsten voor alle 19 gemeenten zijn de "opcentiemen OV" (30%) alsook de "andere overdrachten" (financiering van specifieke lokale beleidsmaatregelen door zowel het Gewest als de federale overheid, de gemeenschappen en andere instellingen met uitsluiting van de ADG, maar die wel de Dotatie artikel 46 bis en de Subsidie fiscaal compensatiefonds omvatten) (27%). De ADG is de derde bron van ontvangsten (12%), gevolgd door de opcentiemen PB (10%), de gemeentebelastingen (10%), de prestaties (9%) en de schuld (2%).

Grafiek 7:
Evolutie van de uitsplitsing van de ontvangsten
in %

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

Indien we de evolutie van de ontvangstencategorieën bekijken, stellen we vast dat het aandeel van de onroerende voorheffing stabiel blijft, aangezien het tussen 2021 en 2024 schommelt tussen 28,32% en 29,87%. Voorheen vormde de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing de belangrijkste inkomstenbron. Die staat in 2021 en 2022 uitzonderlijk op de tweede plaats, na de “andere overdrachten”, wat te verklaren is door een stijging van de steun aan de gemeenten in verband met de coronacrisis tijdens die twee dienstjaren.

Het aandeel van de “andere overdrachten” is toegenomen van 26,68% (644,16 miljoen euro) in 2020 tot 27,29% (849,44 miljoen euro) in 2024. Zoals aangehaald in de vorige paragraaf bedraagt dit aandeel 29,39% in 2021 en 28,73% in 2022 wegens de extra steun die de gemeenten kregen om de negatieve gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Het aandeel van de ontvangsten uit de opcentiemen op de personenbelasting (PB) daalt licht en weerspiegelt een bewust beleid door sommige gemeenten om de tarieven te verlagen. Dit aandeel daalt van 10,06% (242,91 miljoen euro) in 2020 naar 9,74% in 2024 (303,30 miljoen euro). Er dient te worden opgemerkt dat de PB een opflakking kent in 2023 (11,38%), voornamelijk als gevolg van de uitzonderlijke boeking van veertien maanden opcentiemen op de PB na een verschuiving in de betalingsschema's van de FOD Financiën. Het betreft hier dus een eenmalig en geen structureel effect.

Het aandeel van de belastingontvangsten stijgt lichtjes van 8,48% in 2020 naar 9,34% in 2024, wat neerkomt op een stijging met +86,09 miljoen euro.

Het aandeel van de prestaties stijgt aanzienlijk en gaat van 7,33% in 2020 naar 9,25% in 2024, een toename met +110,98 miljoen euro. Zoals eerder aangehaald, wordt deze evolutie voornamelijk verklaard door de stijging van de parkeerinkomsten.

Omgekeerd daalt het aandeel van de ADG tussen 2020 en 2024 van 14,84% naar 12,22%.

Tot slot geeft onderstaande tabel in de 4e kolom het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage weer van elke ontvangstencategorie in de periode 2020-2024. Uit de analyse blijkt dat de ontvangsten uit prestaties en de gemeentebelastingen de categorieën zijn met de sterkste stijging, met gemiddelde jaarlijkse groeipercentages van respectievelijk 12,94% en 9,17%.

Tabel 1:
Groeipercentages – Ontvangsten - 2020-2024¹, in miljoen euro

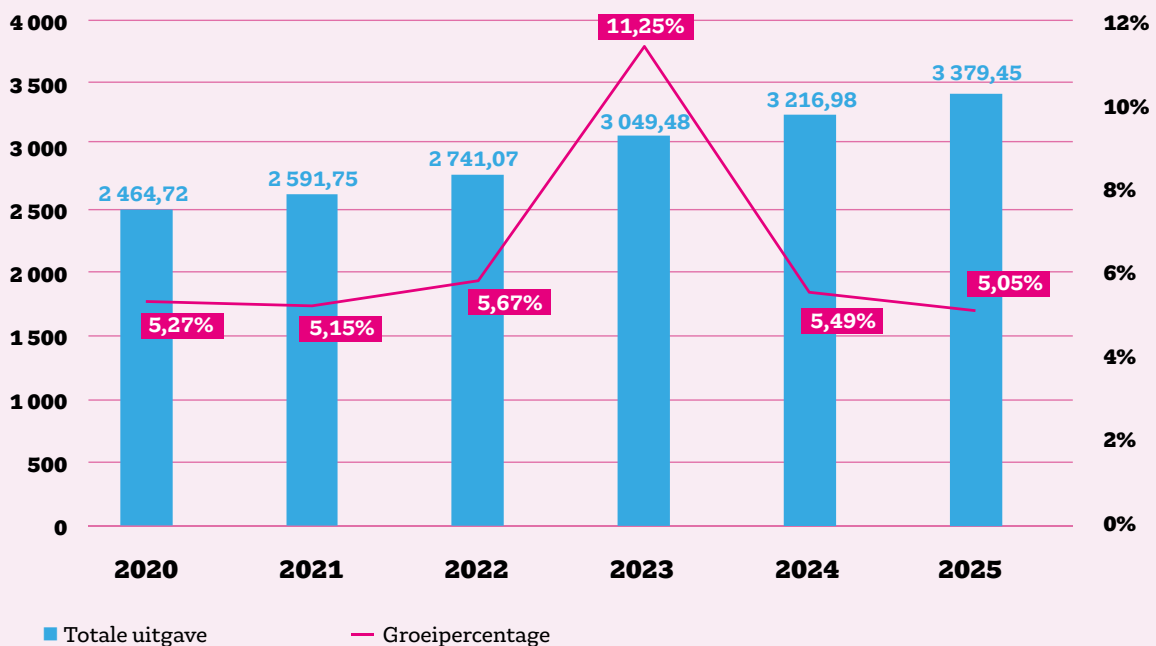
	Δ 2020-2024 (M€)	Δ 2020-2024 (%)	Δ/jaar (M€)	Δ/jaar (%)
Ontvangsten	698,35	32,23%	174,59	6,56%
Uitgaven	752,25	32,63%	188,06	6,89%
Gemiddelde stijging inflatie	/	21,45%	/	4,01%
	Categorieën ontvangsten			
	Δ 2020-2024 (M€)	Δ 2020-2024 (%)	Δ/jaar (M€)	Δ/jaar (%)
OV	208,24	28,87%	52,06	6,55%
PB	60,39	24,86%	15,10	5,71%
Gemeentelijke fiscaliteit	86,09	42,06%	21,52	9,17%
ADG	22,14	6,18%	5,53	1,51%
Prestaties	110,99	62,69%	27,75	12,94%
Andere overdrachten	205,28	31,87%	51,32	7,16%
Schuld	5,23	7,92%	1,31	1,92%

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

¹ De tabel van de groeipercentages houdt geen rekening met de groeipercentages van 2025, aangezien die zijn gebaseerd op ramingen.

1.3. Uitgaven voor het eigen dienstjaar: Evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten

Grafiek 8:
Evolutie van de uitgaven voor alle 19 gemeenten van het BHG,
in miljoen euro

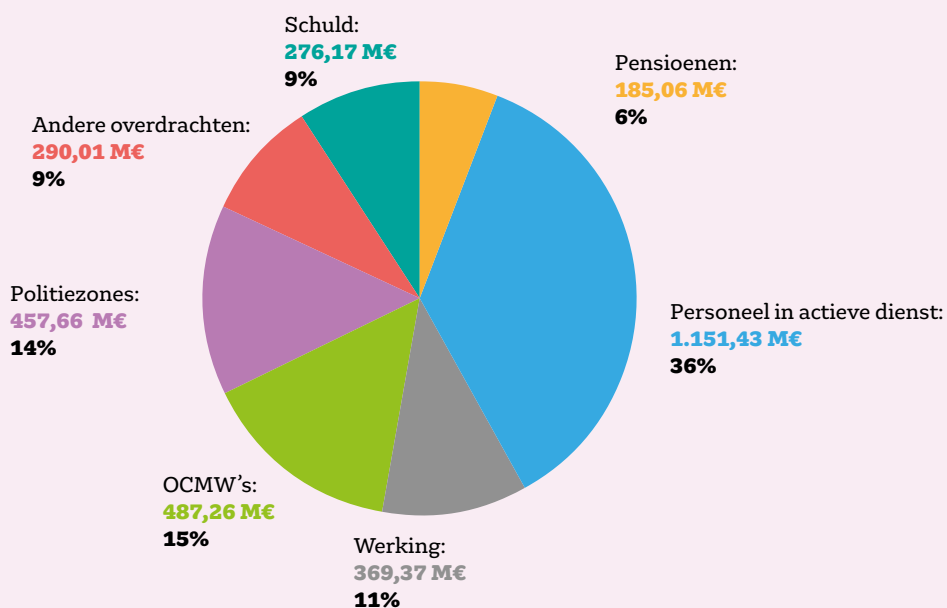
Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

Voor het eigen dienstjaar laten de 19 gemeenten voor 2024 een totaal optekenen van 3,22 miljard euro aan uitgaven, of 2.574 euro per inwoner. De gewijzigde begrotingen voor 2025 laten uitgaven zien ten bedrage van 3,38 miljard euro, of 2.691 euro per inwoner.

Van 2020 tot 2024 stegen de uitgaven van de 19 gemeenten met gemiddeld 6,89% per jaar, een cijfer dat hoger ligt dan de gemiddelde jaarlijkse toename van de ontvangsten (6,56%) en de gemiddelde jaarlijkse toename van de inflatie (4,01%). Deze evolutie wordt verklaard door een stijging in alle uitgavencategorieën: de uitgaven voor het personeel in actieve dienst nemen toe met +269,68 miljoen euro (+30,58%), de werkingsuitgaven met +98,65 miljoen euro (+36,44%), de pensioenen met +30,73 miljoen euro (+19,91%), de dotaties aan de politiezones met +84,33 miljoen euro (+22,59%), de dotaties aan de OCMW's met +134,74 miljoen euro (+38,22%) en de schulduitgaven met +60,62 miljoen euro (+28,12%).

De sterke toename van de gemeentelijke uitgaven tussen 2020 en 2024 wordt voornamelijk verklaard door de sterke stijging van de uitgaven voor het personeel in actieve dienst als gevolg van de herhaalde loonindexeringen. Ze is ook te verklaren door de stijging van de werkingskosten, aangedreven door de plotse stijging van de energiekosten, de algemene prijsverhoging van goederen en diensten en de inhaalbeweging na de coronacrisis, aangezien bepaalde uitgaven in 2020-2021 tijdelijk werden ingeperkt of uitgesteld, om ze vervolgens vanaf 2022 opnieuw vast te leggen. Tot slot draagt ook de verhoging van de dotaties aan de OCMW's en aan de politiezones, voornamelijk door de indexering van de personeelskosten en de toename van de schuldenlast, als gevolg van de toename van de uitstaande leningen en de stijging van de rentevoeten vanaf 2022, eveneens bij aan deze dynamiek.

Grafiek 9:
Uitsplitsing van de uitgavencategorieën voor alle
19 gemeenten voor de rekeningen 2024
 in %

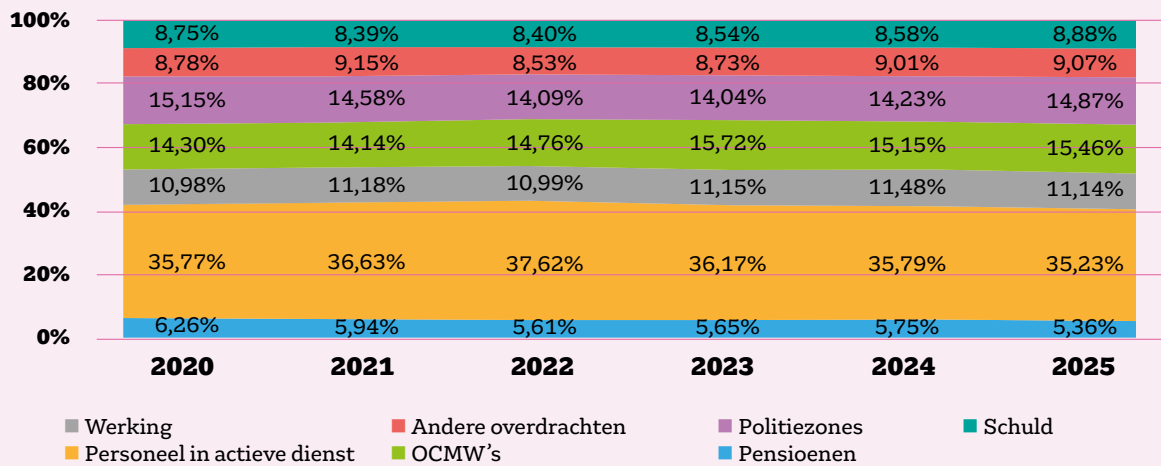
Bronnen: gemeenterekeningen 2024

Voor het dienstjaar 2024 zijn de personeelsuitgaven de voornaamste bron van uitgaven voor alle 19 gemeenten van het BHG. Daaronder vallen de uitgaven voor het personeel in actieve dienst (36%), alsook de uitgaven betreffende de pensioenen (6%).

De uitgaven betreffende de overdrachten naar de politiezones en de OCMW's zijn ook belangrijke uitgavencategorieën voor de gemeenten en zijn goed voor respectievelijk 14% en 15%.

Daarna volgen de werkingsuitgaven (11%), de andere overdrachten (9%) en de schulduitgaven (9%).

Grafiek 10:
Evolutie van de uitsplitsing van de uitgaven
in %

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De evolutie van de aandelen van de uitgavencategorieën is stabiel in de periode van 2020 tot 2024. We nemen echter een lichte stijging waar van het aandeel van de overdrachten naar de OCMW's, dat van 14,30% in 2020 naar 15,15% gaat in 2024, en van het aandeel betreffende de werking, dat van 10,98% in 2020 naar 11,48% in 2024 gaat.

Omgekeerd daalt het aandeel van de overdrachten naar de politiezones binnen het geheel van de uitgaven lichtjes in dezelfde periode, namelijk van 15,15% in 2020 naar 14,23% in 2024. Het aandeel van de pensioenen daalt eveneens, maar in mindere mate, en gaat van 6,26% in 2020 naar 5,75% in 2024.

De vierde kolom van onderstaande tabel geeft het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage weer van elke uitgavencategorie over de periode 2020-2024. Net als bij de ontvangsten zijn ook hier de gegevens voor 2025 niet in opgenomen, aangezien die gebaseerd zijn op ramingen. Uit de analyse blijkt dat de dotaties aan de OCMW's en de werkingsuitgaven de posten zijn met de sterkste stijgingen, met jaarlijkse groeipercentages van respectievelijk 8,43% en 8,08%.

Tabel 2:
Groeipercentages – Uitgaven – 2020-2024, in miljoen euro

	Δ 2020-2024 (M€)	Δ 2020-2024 (%)	Δ/jaar (M€)	Δ/jaar (%)
Uitgaven	752,25	32,63%	188,06	6,89%
Ontvangsten	698,35	32,23%	174,59	6,56%
Gemiddelde stijging inflatie	/	21,45%	/	4,01%
	Uitgavencategorieën			
	Δ 2020-2024 (M€)	Δ 2020-2024 (%)	Δ/jaar (M€)	Δ/jaar (%)
Personeel in actieve dienst	269,68	30,58%	67,42	6,90%
Pensioenen	30,73	19,91%	7,68	4,64%
Andere overdrachten	73,50	33,95%	18,38	7,58%
Dotaties PZ	84,33	22,59%	21,08	5,22%
Dotaties OCMW	134,74	38,22%	33,69	8,43%
Werking	98,65	36,44%	24,66	8,08%
Schuld	60,62	28,12%	15,15	6,39%

Bronnen: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De schulduitgaven vormen evenwel een bijzonder geval. De evolutie ervan hangt nauw samen met die van de rentevoeten, die tot 2022 laag of zelfs negatief bleven, en daarna tot 2024 gevoelig stegen. Indien we ons dus concentreren op de periode 2021-2024 geven de schulduitgaven een gemiddeld jaarlijks groeipercentage van 8,37% weer, wat de gevolgen van de snelle stijging van de rente weerspiegelt.

De belangrijkste ontvangsten en uitgaven

2. DE BELANGRIJKSTE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN BIJ DE GEMEENTEN

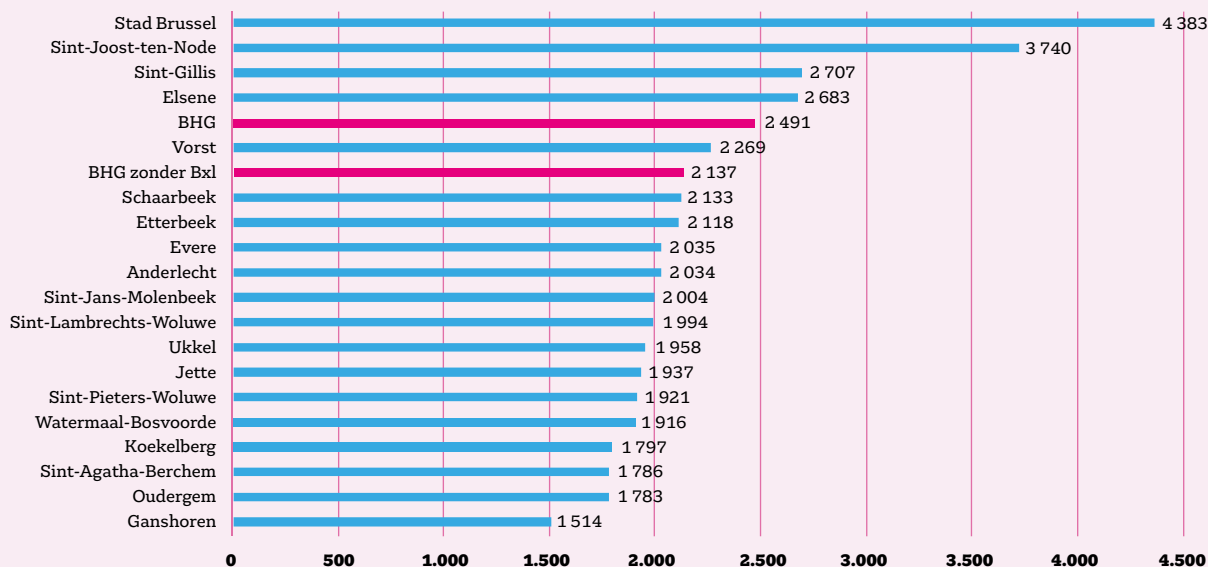
Het doel van dit tweede deel van het verslag is om de belangrijkste ontvangsten en uitgaven bij de gemeenten in het bijzonder te analyseren.

2.1 De ontvangsten

2.1.1 De uitsplitsing van de ontvangsten

Wat de ontvangsten betreft, zullen de rangschikking per inwoner, de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing, de aanvullende belasting op de personenbelasting, de ADG en de gemeentelijke fiscaliteit worden geanalyseerd.

Grafiek 11:
Ontvangsten van het eigen dienstjaar zonder het gesubsidieerde onderwijs in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euros

Bronnen: gemeenterekeningen 2024

De ontvangstenniveaus zijn vrij heterogeen, met aanzienlijke verschillen ten opzichte van het gewestelijke gemiddelde buiten de stad Brussel van 2.137 euro per inwoner, en 2.491 euro per inwoner als we de stad Brussel in rekening nemen.

Twee gemeenten, d.i. de stad Brussel en Sint-Joost-ten-Node, hebben veel hogere ontvangsten dan de andere gemeenten. De gemeenten Sint-Gillis en Elsene liggen ook boven het gemiddelde, zij het in mindere mate. De gemeente Ganshoren heeft daarentegen lagere ontvangsten en staat daarom onderaan de rangschikking. De meeste gemeenten hebben ontvangsten per inwoner tussen 1.783 en 2.269 euro.

Wegens de specifieke situatie van de stad Brussel liggen de ontvangsten per inwoner er merklijk hoger dan bij de andere gemeenten (4.383 euro), wat een opwaartse vertekening geeft van het gewestelijke gemiddelde. Alle ontvangstencategorieën zijn betrokken. In wat volgt, zullen we zien dat deze vaststelling ook voor de uitgaven geldt.

Tabel 3:
Samenvatting van de uitgesplitste ontvangsten in 2024
in %

	Ontvangsten						
	ADG	Gemeen- telijke fiscaliteit	Aanvullen- de belasting op PB	Opcentie- men OV	Prestaties	Schuld	Andere overdrach- ten
Grote "Kanaalgemeenten"							
Anderlecht	18 %	8 %	6 %	29 %	8 %	2 %	29 %
Vorst	16 %	8 %	12 %	29 %	8 %	3 %	23 %
Sint-Jans-Molenbeek	25 %	5 %	7 %	25 %	9 %	2 %	27 %
Schaarbeek	21 %	9 %	7 %	31 %	9 %	2 %	21 %
Residentiële gemeenten van het zuidoosten							
Oudergem	7 %	11 %	21 %	29 %	5 %	5 %	21 %
Ukkel	6 %	10 %	19 %	40 %	6 %	3 %	16 %
Watermaal-Bosvoorde	7 %	7 %	23 %	29 %	8 %	3 %	23 %
Sint-Lambrechts-Woluwe	6 %	9 %	15 %	41 %	12 %	2 %	15 %
Sint-Pieters-Woluwe	5 %	7 %	22 %	34 %	8 %	3 %	21 %
Residentiële gemeenten van het noordwesten							
Sint-Agatha-Berchem	13 %	8 %	14 %	30 %	7 %	2 %	25 %
Evere	13 %	9 %	11 %	37 %	8 %	2 %	21 %
Ganshoren	20 %	3 %	15 %	29 %	7 %	3 %	23 %
Jette	18 %	6 %	12 %	27 %	10 %	2 %	25 %
Koekelberg	26 %	1 %	10 %	20 %	10 %	2 %	32 %
Centrum voor werkgelegenheid: Stad Brussel							
Stad Brussel	5 %	13 %	5 %	28 %	9 %	2 %	39 %
Gemeenten eerste kroon							
Etterbeek	15 %	7 %	14 %	27 %	12 %	2 %	23 %
Elsene	9 %	7 %	16 %	31 %	14 %	3 %	20 %
Sint-Gillis	17 %	8 %	9 %	24 %	11 %	2 %	29 %
Sint-Joost-ten-Node	14 %	14 %	4 %	32 %	10 %	2 %	23 %
Totaal	12 %	9 %	10 %	30 %	9 %	2 %	27 %
Totaal zonder Bru	15 %	8 %	12 %	31 %	9 %	2 %	23 %

Bron: gemeenterekeningen 2024

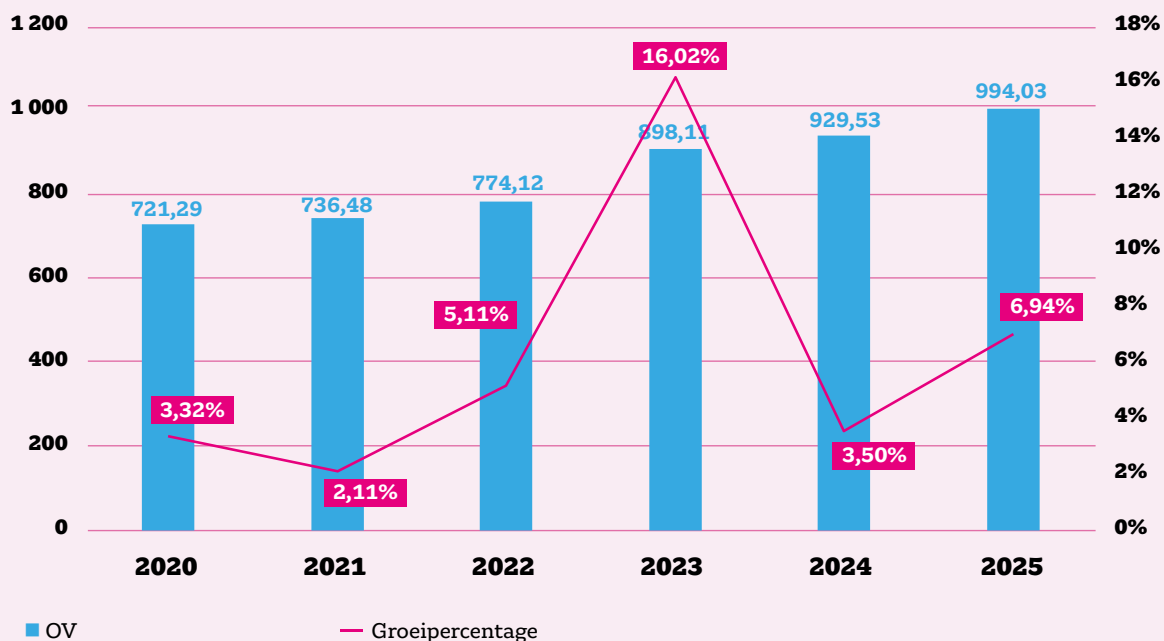
Tabel 3 toont dat het aandeel van de verschillende ontvangstencategorieën in de totale ontvangsten per gemeente aanzienlijk kan verschillen. Het sociaaleconomische profiel heeft een grote invloed op de verdeling van de ontvangsten. Zo worden de residentiële gemeenten van het zuidoosten (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) gekenmerkt door een zeer beperkt aandeel van de totale ontvangsten uit de ADG (ongeveer 7% ten opzichte van een gewestelijk gemiddelde van 14%), terwijl de ontvangsten uit de opcentiemen op de PB en OV ver boven het gemiddelde liggen (tussen 15% en 23% voor de PB tegenover een gemiddelde van 10%, en tussen 29% en 41% voor de OV tegenover een gemiddelde van 30%).

Anderzijds zijn de grote gemeenten aan het Kanaal (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek) meer dan gemiddeld (14%) afhankelijk van de ADG (voor een aandeel tussen 16% en 25%), terwijl de ontvangsten uit de opcentiemen een veel lager aandeel van de ontvangsten dan gemiddeld vertegenwoordigen.

2.1.2 Aanvullende belasting op de onroerende voorheffing

Grafiek 12:
Evolutie van de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing,
in miljoen euro

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De ontvangsten uit de onroerende voorheffing geven over de periode 2020-2024 een gemiddelde jaarlijkse groei van 6,55% weer, een tempo dat in lijn ligt met dat van alle ontvangsten (6,56%) en hoger is dan de inflatie (4,01%).

Tabel 4:
Aantal opcentiemen op de OV

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Anderlecht	3 000	3 250	3 250	3 850	3 850	3 850	3 850
Oudergem	1 990	1 990	1 990	1 990	1 990	1 990	2 440
Sint-Agatha-Berchem	3 190	3 190	3 190	3 190	3 190	3 690	3 690
Stad Brussel	2 950	2 950	2 950	2 950	2 950	2 950	3 457
Etterbeek	2 966	2 966	2 966	2 966	2 966	2 966	3 475
Evere	3 415	3 415	3 800	3 800	3 800	3 800	3 990
Vorst	3 120	3 120	3 120	3 990	3 990	3 990	3 990
Ganshoren	2 990	2 990	2 990	3 240	3 240	3 240	3 880
Elsene	2 950	2 950	2 950	3 450	3 450	3 450	3 450
Jette	3 640	3 640	3 890	3 890	3 890	3 990	3 990
Koekelberg	3 090	3 090	3 090	3 090	3 090	3 090	3 890
Sint-Jans-Molenbeek	3 350	3 350	3 350	3 890	3 890	3 890	3 890
Sint-Gillis	3 050	3 050	3 050	3 450	3 450	3 450	3 450
Sint-Joost-ten-Node	2 980	2 980	2 980	2 980	2 980	2 980	4 090
Schaarbeek	3 810	3 810	3 810	4 191	4 191	4 191	4 191
Ukkel	2 940	2 940	2 940	2 940	2 940	2 940	3 400
Watermaal-Bosvoorde	2 800	2 800	2 800	3 090	3 090	3 090	3 390
Sint-Lambrechts-Woluwe	2 700	2 700	3 200	3 200	3 200	3 190	3 175
Sint-Pieters-Woluwe	2 200	2 200	2 200	2 200	2 200	2 700	2 700
Gewestelijk gemiddelde	3 007	3 020	3 080	3 281	3 281	3 339	3 599
Groeipercantage	2,26%	0,44%	1,98%	6,55%	0,00%	1,75%	7,80%

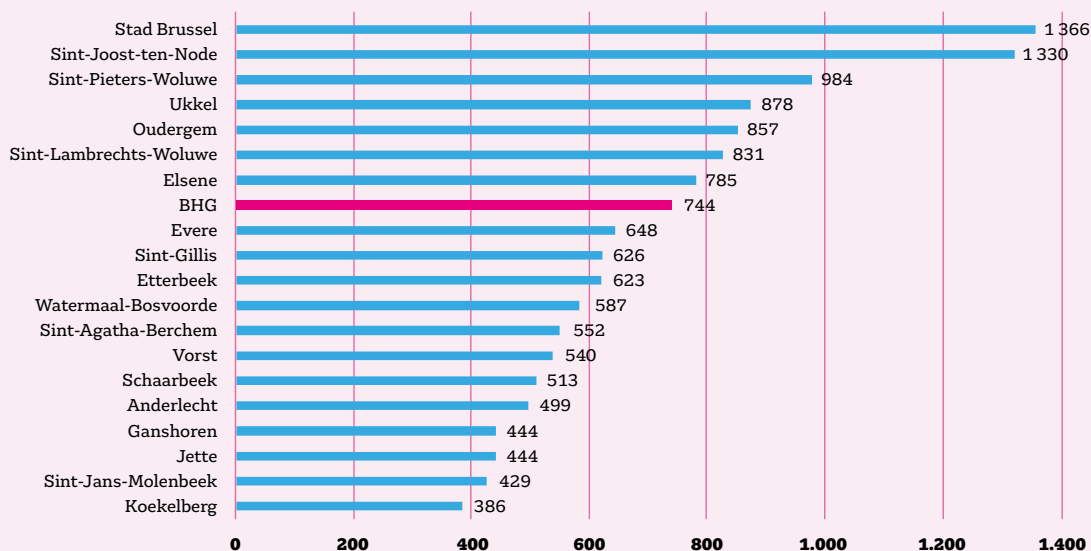
Bron: rekeningen 2020 - 2024, begrotingen 2025 - 2026

Het aantal opcentiemen steeg met gemiddeld 2,97% per jaar tussen 2020 en 2026. Tijdens deze periode hebben alle gemeenten hun opcentiemen minstens één keer verhoogd.

In 2024 vallen Anderlecht, Evere, Vorst, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek op omdat de opcentiemen aanzienlijk hoger zijn dan het gemiddelde. Drie van de vijf residentiële gemeenten van het zuidoosten, namelijk Oudergem, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe, blijven daarentegen ver onder het gemiddelde, hoewel hun ontvangsten per inwoner boven het gewestelijke gemiddelde liggen, zoals blijkt uit onderstaande grafiek. De andere gemeenten blijven relatief dicht bij het gemiddelde liggen.

In 2026 hebben 9 gemeenten hun OV verhoogd; het gaat om Oudergem, de Stad Brussel, Etterbeek, Evere, Ganshoren, Koekelberg, Sint-Joost-ten-Node, Ukkel en Watermaal-Bosvoorde. De gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe daarentegen heeft haar OV verlaagd.

Grafiek 13:
Ontvangsten van de opcentiemen op de OV teruggebracht tot het gemiddelde gewestelijke tarief in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

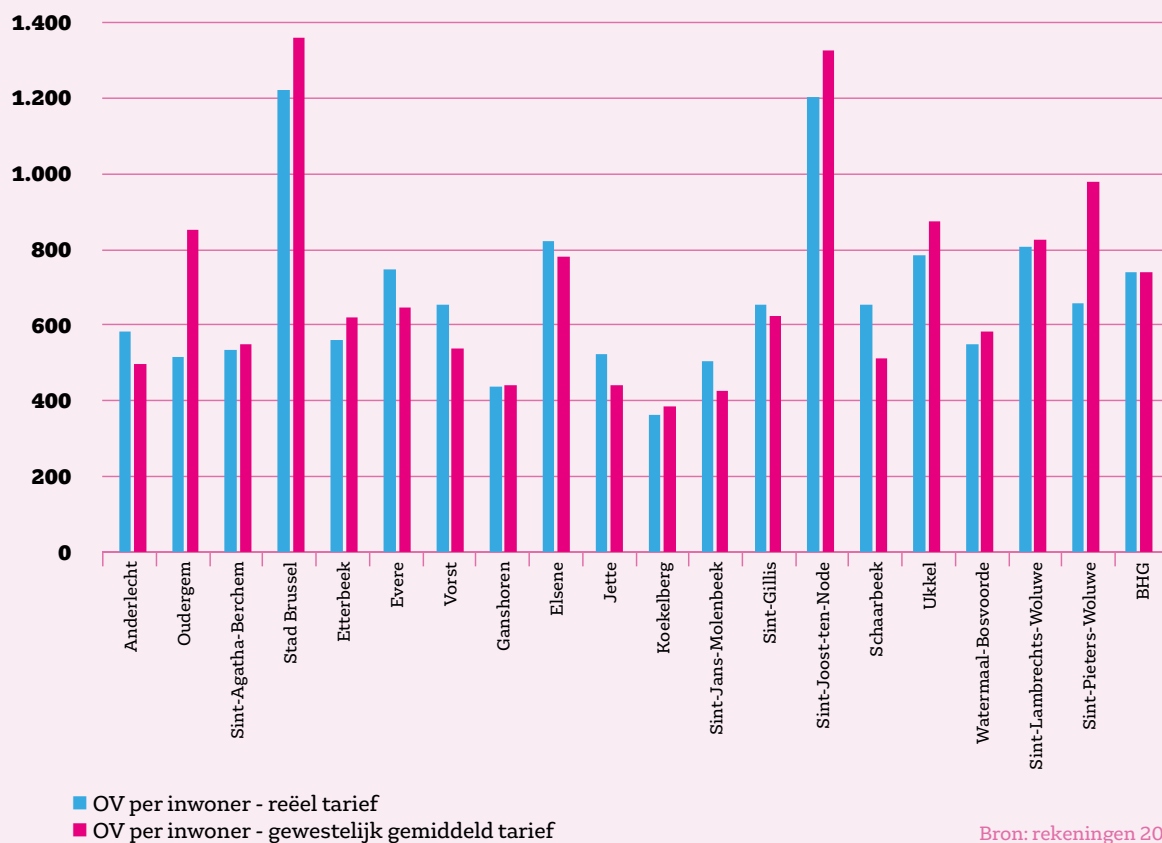

Bron: rekeningen 2024

Sommige gemeenten hebben premies ingevoerd die in de eerste plaats bedoeld zijn voor eigenaars die in hun eigen woning wonen. Deze premies worden afgetrokken van de berekening van de onroerende voorheffing en helpen om de stijging van het aantal opcentiemen voor deze categorie van eigenaars te compenseren.

Het bedrag per inwoner verschilt aanzienlijk per gemeente. De residentiële gemeenten van het zuidoosten (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) worden immers gekenmerkt door OV-ontvangsten per inwoner die ver boven het gewestelijke gemiddelde liggen. Met uitzondering van Sint-Joost-ten-Node liggen de gemeenten van de eerste gordel (Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis) vrij dicht bij het gemiddelde, terwijl de grote "Kanaalgemeenten" (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek) en de residentiële gemeenten van het noordwesten bedragen per inwoner hebben die (in verschillende mate) onder het gemiddelde liggen.

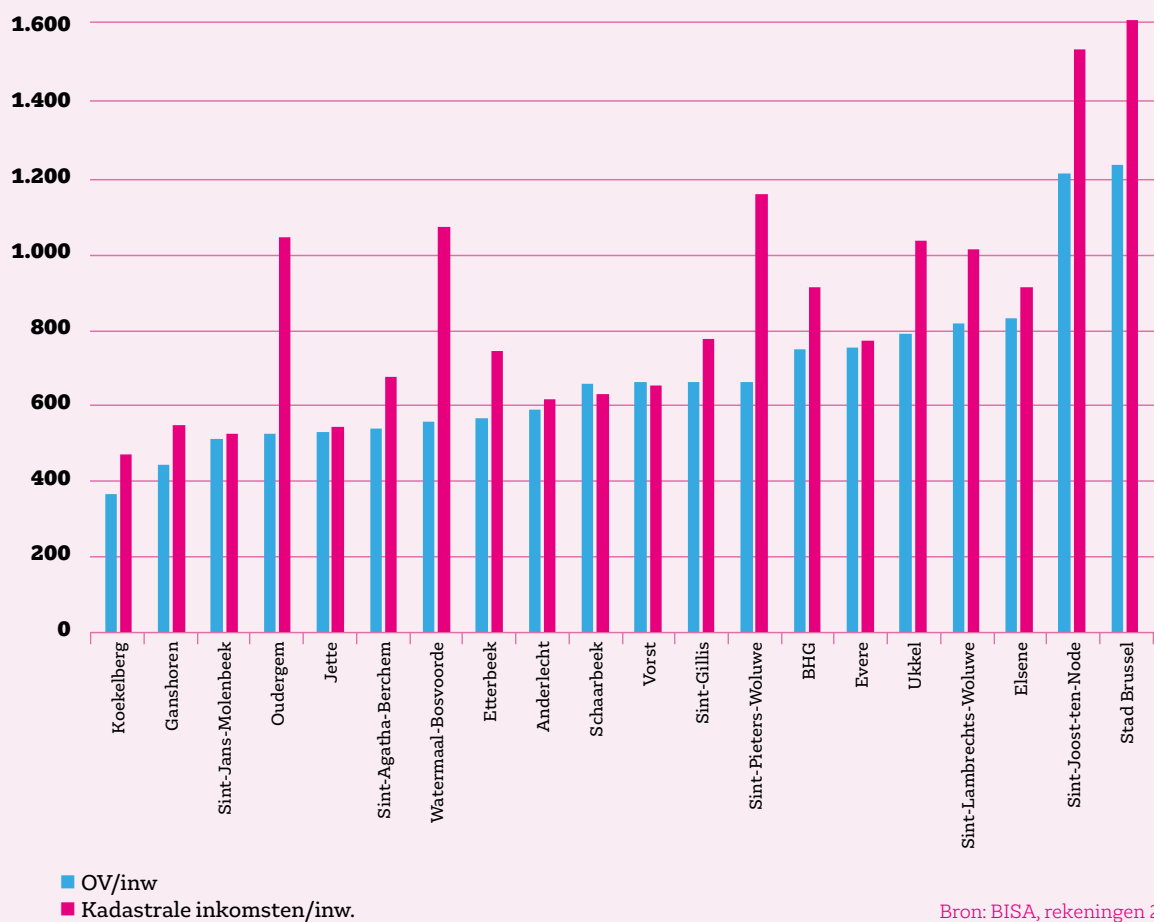
Grafiek 14:
Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV in
2024 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het
gemiddelde gewestelijke tarief, in euro

De ontvangsten van de residentiële gemeenten van het zuidoosten worden gekenmerkt door zeer hoge niveaus per inwoner, ondanks een lager dan gemiddeld aantal opcentiemen. Deze situatie kan worden toegeschreven aan de kenmerken van het bouwbestand in deze gemeenten.

Dit wordt duidelijker in volgende grafiek, waarin de ontvangsten van de opcentiemen op de OV per inwoner (tegen het reële tarief) worden vergeleken met het kadastrale inkomen per inwoner.

Grafiek 15:
Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV per inwoner
en per gemeente tegen het reële tarief ten opzichte van het kadastrale inkomen
per inwoner in 2024, in euro

Bron: BISA, rekeningen 2024

Enerzijds is het niveau van het kadastrale inkomen per inwoner zeer heterogeen, met hoge waarden voor de residentiële gemeenten van het zuidoosten, de gemeenten van de eerste kroon en de Stad Brussel en met lage waarden voor de grote “Kanaalgemeenten”.

Anderzijds hebben de gemeenten bij een gelijk niveau van OV-ontvangsten aanzienlijk verschillende kadastrale inkomens. Jette en Oudergem hebben bijvoorbeeld gelijkwaardige OV-ontvangsten per inwoner (respectievelijk 526 en 520), terwijl hun kadastrale inkomens per inwoner aanzienlijk verschillen (respectievelijk 538 en 1.039).

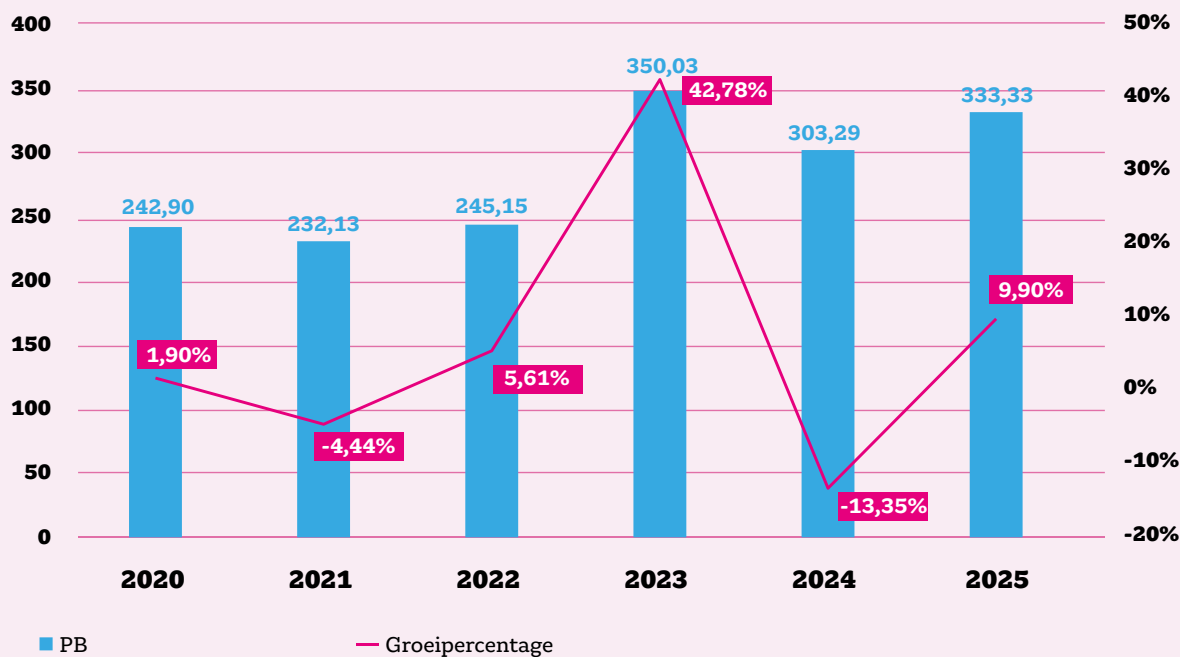
Om tot gelijkwaardige OV-ontvangsten te komen, kunnen de gemeenten met hoge kadastrale inkomens een lage fiscale druk toepassen, terwijl de gemeenten met lage kadastrale inkomens verplicht zijn een hoge fiscale druk toe te passen. Zo bedragen, in ons voorbeeld, de OV-opcentiemen voor Jette en Oudergem respectievelijk 3.890 en 1.990.

Er dient echter worden opgemerkt dat grafiek 15 moet worden genuanceerd, omdat deze grafiek geen rekening houdt met de verschillende bronnen van OV-vrijstellingen die aan de eigenaars worden toegekend.

2.1.3. Aanvullende belasting op de personenbelasting

Grafiek 16:
Evolutie van de personenbelasting,
in miljoen euro

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De schommelingen in de inning zijn hoofdzakelijk te wijten aan het tempo van de inkohieringen, dat kan verschillen van jaar tot jaar. Zoals eerder vermeld kent de PB een opflakking in 2023, voornamelijk door de boeking van veertien maanden opcentiemen op de PB, na een verschuiving in de betalingsschema's van de FOD Financiën. Het betreft hier dus een eenmalig en geen structureel effect.

Tabel 5:
Percentage opcentiemen op de PB

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Anderlecht	5,9	5,5	5,5	5,5	5,5	7,0	7,0
Oudergem	6	6	6	6,0	6,0	6,0	6,0
Sint-Agatha-Berchem	6,8	6,8	6,8	6,8	6,5	6,5	6,5
Stad Brussel	6	6	6	6,0	6,0	6,0	4,9
Etterbeek	6,7	6,7	6,7	6,3	6,0	6,0	5,8
Evere	5,9	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	7,0
Vorst	7	7	7	7,0	7,0	7,0	7,0
Ganshoren	6,9	6,9	6,8	6,5	6,5	6,5	6,5
Elsene	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Jette	6,5	6,5	6,4	6,4	6,4	7,4	7,4
Koekelberg	6	6	6	6,0	6,0	6,0	7,0
Sint-Jans-Molenbeek	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	7,0
Sint-Gillis	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
Sint-Joost-ten-Node	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Schaarbeek	4,9	4,9	4,9	4,6	4,6	4,6	5,0
Ukkel	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,6
Watermaal-Bosvoorde	7,5	7,5	7,5	7,0	7,0	7,0	6,9
Sint-Lambrechts-Woluwe	5,7	5,7	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
Sint-Pieters-Woluwe	6	6	6	6,0	6,0	5,7	5,7
Gewestelijk gemiddelde	6,32	6,33	6,31	6,23	6,19	6,31	6,37

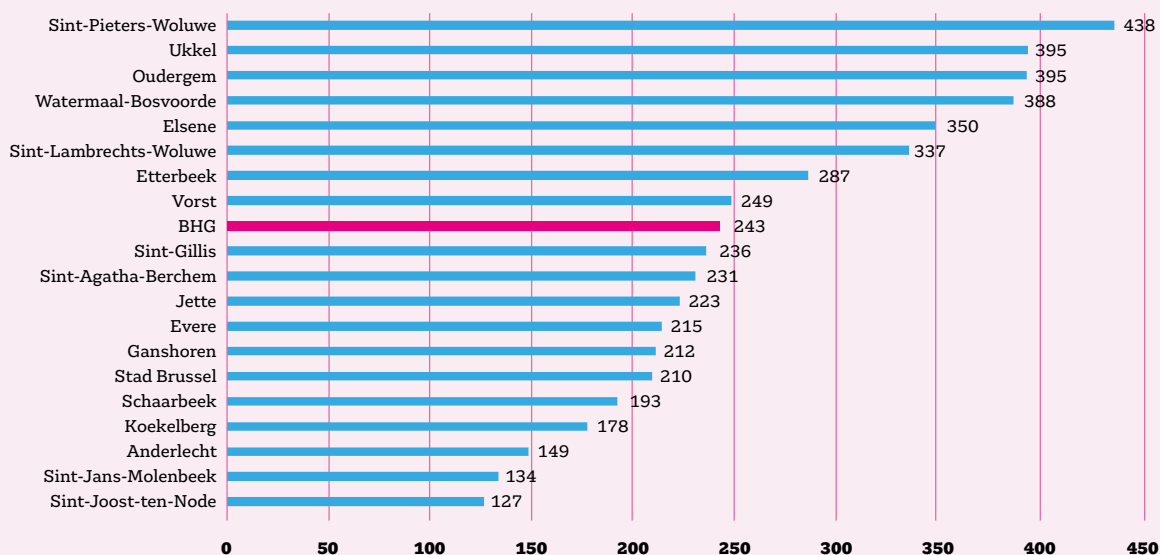
Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, begrotingen 2025-2026

Het percentage van de opcentiemen is tussen 2020 en 2026 gemiddeld gestegen met 0,20% per jaar. In 2024 hebben Sint-Agatha-Berchem en Etterbeek hun belastingen verlaagd, Sint-Pieters-Woluwe deed hetzelfde in 2025, en de Stad Brussel, Etterbeek, Ukkel en Watermaal-Bosvoorde in 2026. De gemeenten Evere, Jette, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek hebben hun belastingen verhoogd tussen 2024 en 2026.

Voor sommige gemeenten weerspiegelen deze beslissingen de wens om de druk op de PB te verminderen ten voordele van een verhoging van de opcentiemen op de OV.

Het aandeel van dergelijke ontvangsten in de totale ontvangsten varieert sterk: namelijk van 4% (Sint-Joost-ten-Node) tot 23% (Watermaal-Bosvoorde), met een gemiddelde van 10% (12% zonder de Stad Brussel). De profielen zijn vrij heterogeen op dit niveau, hoewel de meeste gemeenten die boven het gemiddelde liggen residentiële gemeenten zijn.

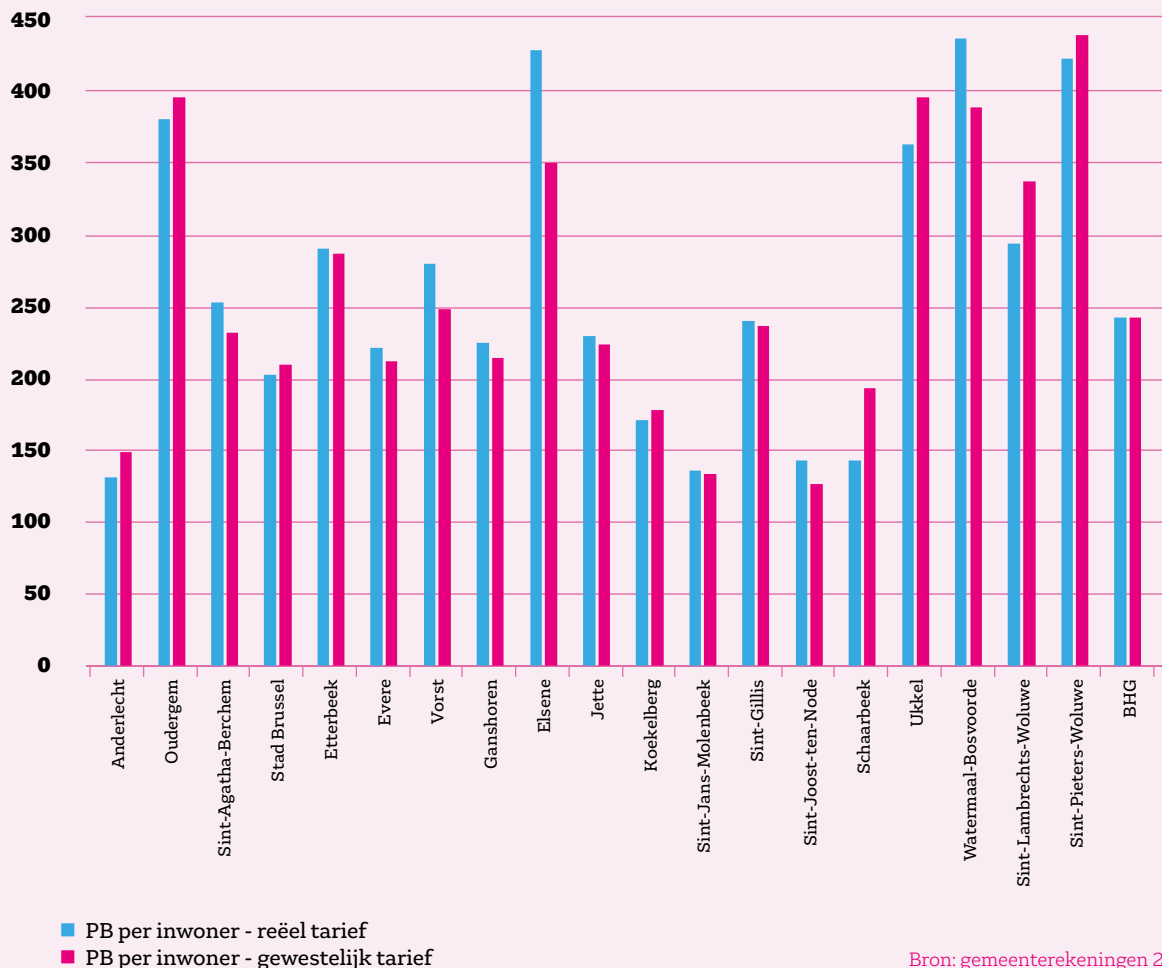
Grafiek 17:
Ontvangsten van de opcentiemen op de PB teruggebracht tot het
gemiddelde gewestelijke tarief in 2024 per inwoner en per gemeente,
gerangschikt in dalende volgorde, in euro

Bron: gemeenterekening 2024

Hoewel in 2024 het gemiddelde per inwoner 243 euro bedroeg in het licht van het gewestelijke tarief, lagen de gemeenten Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Oudergem, Watermaal-Bosvoorde, Elsene, Sint-Lambrechts-Woluwe en Etterbeek ruim boven het gewestelijke gemiddelde. Vorst, Sint-Gillis, Sint-Agatha-Berchem en Jette bleven in de buurt van het gewestelijke gemiddelde. De gemeenten Ganshoren, Evere, Brussel, Schaarbeek en Koekelberg hebben ontvangsten per inwoner tussen 178 en 215 euro. De andere gemeenten (Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Joost-ten-Node) bevinden zich allemaal onder 149 euro per inwoner. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat Sint-Joost-ten-Node op de tweede plaats staat in de rangschikking van de opcentiemen op de OV teruggebracht tot het gemiddelde gewestelijke tarief in 2022.

Grafiek 18:
Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de PB in 2024
per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het
gemiddelde gewestelijke tarief, in euro

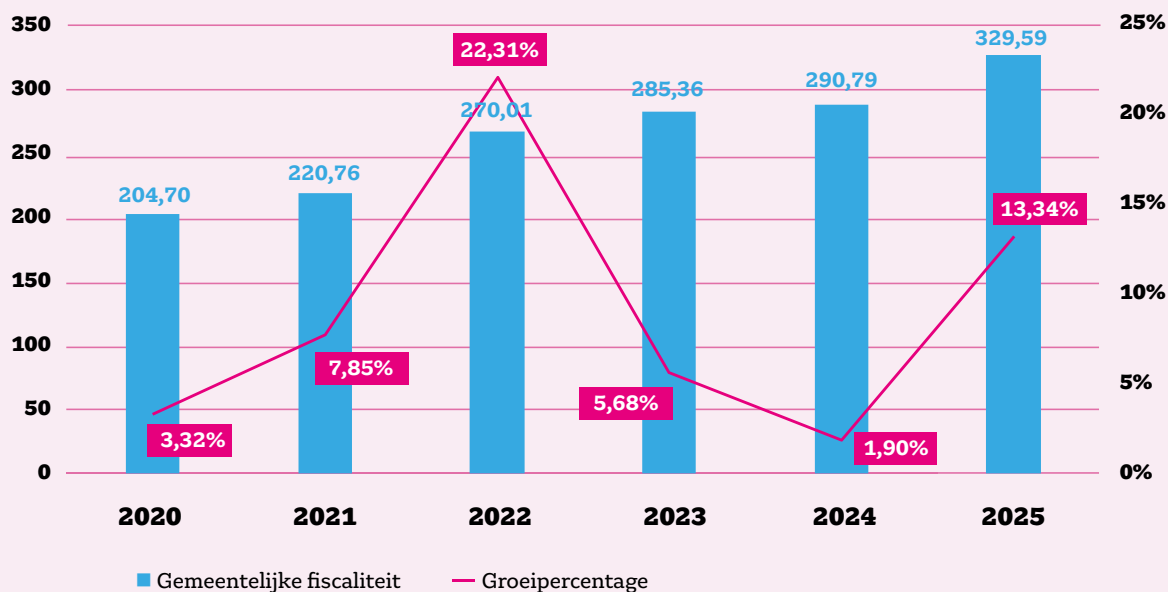
Grafiek 18 vergelijkt de PB-ontvangsten per inwoner (tegen het reële en het gemiddelde gewestelijke tarief) voor elke gemeente. Uit deze grafiek blijkt enerzijds dat het niveau van de PB-ontvangsten per inwoner (tegen het reële en het gemiddelde gewestelijke tarief) zeer heterogeen is, met hoge waarden voor de residentiële gemeenten van het zuidoosten en de gemeenten van de eerste kroon (met uitzondering van Sint-Joost-ten-Node), en met lagere waarden voor de grote “Kanaalgemeenten” (met uitzondering van Vorst).

Anderzijds kan worden vastgesteld dat het verschil in PB-ontvangsten per inwoner niet te wijten is aan een verschil in het toegepaste opcentiementarief, maar eerder aan de kenmerken van de belastbare inkomens binnen de bevolking van de verschillende gemeenten. Verschillende gemeenten met een hoog niveau van PB-ontvangsten per inwoner passen immers een lager tarief toe dan het gewestelijke gemiddelde (Oudergem, Ukkel, Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe bijvoorbeeld). Andere gemeenten met een lager niveau van PB-ontvangsten per inwoner passen daarentegen reële tarieven toe die hoger zijn dan het gemiddelde gewestelijke tarief (Jette en Sint-Joost-ten-Node bijvoorbeeld).

Het resultaat is een bevinding die vergelijkbaar is met de bevinding die werd geopperd voor de OV-ontvangsten, namelijk dat de gemeenten met een intrinsiek hoog ontvangstenniveau bij een gelijk niveau van PB-ontvangsten per inwoner een lagere fiscale druk kunnen uitoefenen dan de gemeenten met een intrinsiek lager ontvangstenniveau.

2.1.4. Gemeentelijke fiscaliteit

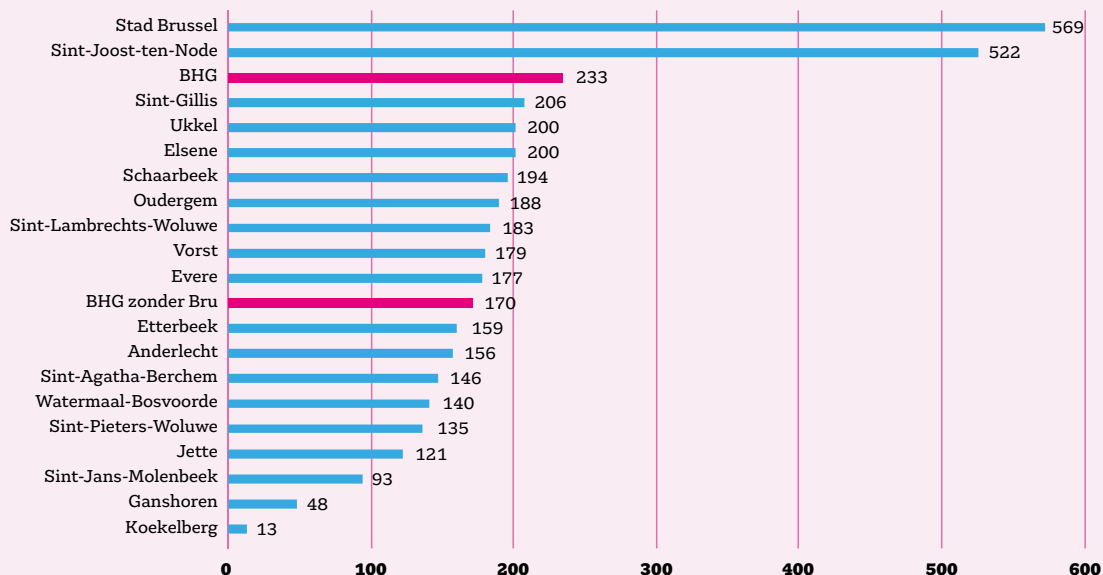
Grafiek 19:
Evolutie van de gemeentelijke fiscaliteit,
in miljoen euro

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De ontvangsten uit de gemeentelijke fiscaliteit nemen toe van 204,70 miljoen euro in 2020 tot 290,79 miljoen euro in 2024, hetzij een stijging van 42,06 % en een gemiddelde jaarlijkse groei van 9,17 %, tegenover 6,56 % voor het geheel van de gemeentelijke ontvangsten. De begrotingswijzigingen 2025 gaan uit van een voortzetting van deze stijgende trend, met geraamde ontvangsten ten belope van 329,59 miljoen euro.

Grafiek 20:
Ontvangsten van de gemeentelijke fiscaliteit in 2024 per inwoner
en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

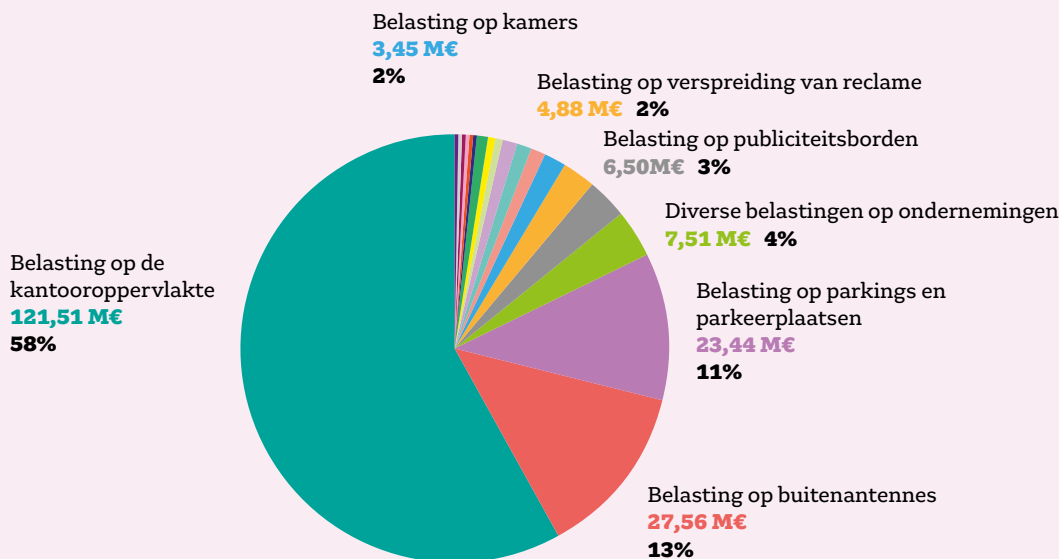

Bron: gemeenterekeningen 2024

Hoewel de ontvangsten per inwoner gemiddeld 233 euro bedragen (170 euro zonder de Stad Brussel), beschikken de stad Brussel en de gemeente Sint-Joost-ten-Node over een bijzonder hoog ontvangstenniveau per inwoner (respectievelijk 569 euro en 522 euro), voornamelijk door de belasting op kantooroppervlakte.

Sint-Jans-Molenbeek, Ganshoren en Koekelberg hebben dan weer ontvangsten uit gemeentebelastingen van minder dan 100 euro per inwoner.

Grafiek 21:
Uitsplitsing van de ontvangsten uit de fiscaliteit die een impact hebben op de bedrijven in de 19 gemeenten in 2024, in %¹

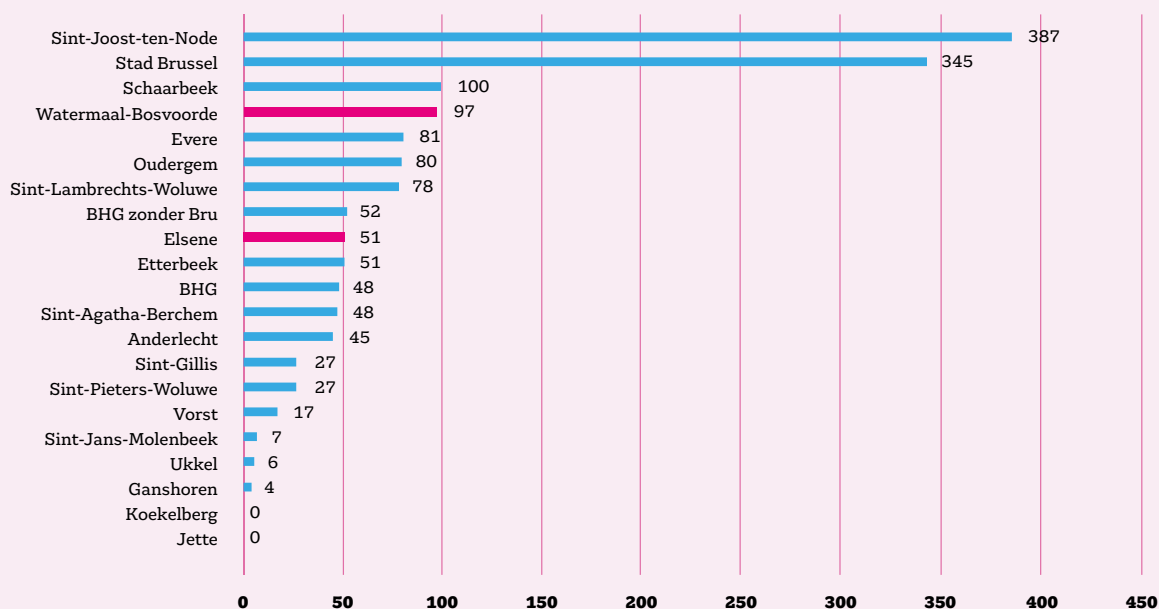
Bron: gemeenterekeningen 2024

De belastingen op ondernemingen maken (in 2024) 72% uit van de ontvangsten uit de gemeentelijke fiscaliteit. Van deze belastingen is de belasting op de kantooroppervlakte de belangrijkste bron van ontvangsten, goed voor 58% van alle belastingen op ondernemingen. Ze betekenen een niet te verwaarlozen aandeel van 3,90% van de gewone ontvangsten.

Het is belangrijk op te merken dat de ontvangsten uit fiscaliteit bedragen zijn die ingeschreven zijn in het kohier maar niet noodzakelijkwijs ook geïnd zijn. Wat betreft de belasting op buitenantennes, bijvoorbeeld, bedroeg het totaalbedrag dat niet werd geïnd op 31 december 2022 98,96 miljoen euro (of 7,22% van alle niet-geïnde schuldvorderingen) als gevolg van de lopende geschillen tussen de gemeenten en de gsm-operatoren. In het kader daarvan heeft het gewestelijke toezichtsorgaan aan de gemeenten gevraagd om te voorzien in provisies om te anticiperen op het risico dat er misschien geen verschuldigde bedragen worden geïnd. Er werden immers verschillende beroepen aangespannen door telefoonoperatoren, ondanks uitspraken in het voordeel van de gemeenten.

¹ De in deze grafiek gebruikte codering verwijst naar de boekhoudkundige nomenclatuur (artikel 44 van het koninklijk besluit houdende het algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit).

Grafiek 22:
Ontvangsten in euro per inwoner uit de belasting op de
kantooroppervlakte in 2024, in dalende volgorde

Bron: gemeenterekeningen 2024

Het is delicaat vergelijkingen te maken tussen gemeenten gelet op de diversiteit van de belastinggrondslag, de belastbare basis, de aanslagvoet en de vrijstellingen. Die verschillen, die verband houden met de sociaaleconomische structuur van de gemeenten, zijn een gevolg van de gemeentelijke fiscale autonomie. De belastbare oppervlakten lopen ook erg uiteen, wat een onmiskenbare invloed op de opbrengst heeft. Laten we Brussel als voorbeeld nemen. Brussel is goed voor 50% van alle kantooroppervlakte in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, terwijl het 20% van het totale grondgebied van het gewest inneemt. Sint-Joost-ten-Node vertegenwoordigt 6% van de kantooroppervlakte terwijl het slechts 1% van het totale grondgebied van het gewest inneemt.

Bovendien, zoals uit grafiek 22 blijkt, is het niveau in de Stad Brussel en de gemeente Sint-Joost-ten-Node veruit het hoogst, namelijk meer dan 300 euro per inwoner, terwijl het gemiddelde voor de 19 gemeenten 97 euro per inwoner bedraagt. Schaarbeek zit eveneens boven het gewestelijke gemiddelde, met een opbrengst van 100 euro per inwoner. Alle andere gemeenten laten opbrengsten van minder dan 81 euro per inwoner optekenen, waarvan sommige zelfs minder dan 10 euro (Sint-Jans-Molenbeek, Ukkel en Ganshoren). Koekelberg en Jette boeken helemaal geen ontvangsten. Eerstgenoemde gemeente beschikt niet over een belastingreglement ter zake en laatstgenoemde heeft beslist kantoorruimten te belasten via de belasting op lokalen bestemd voor economische activiteit.

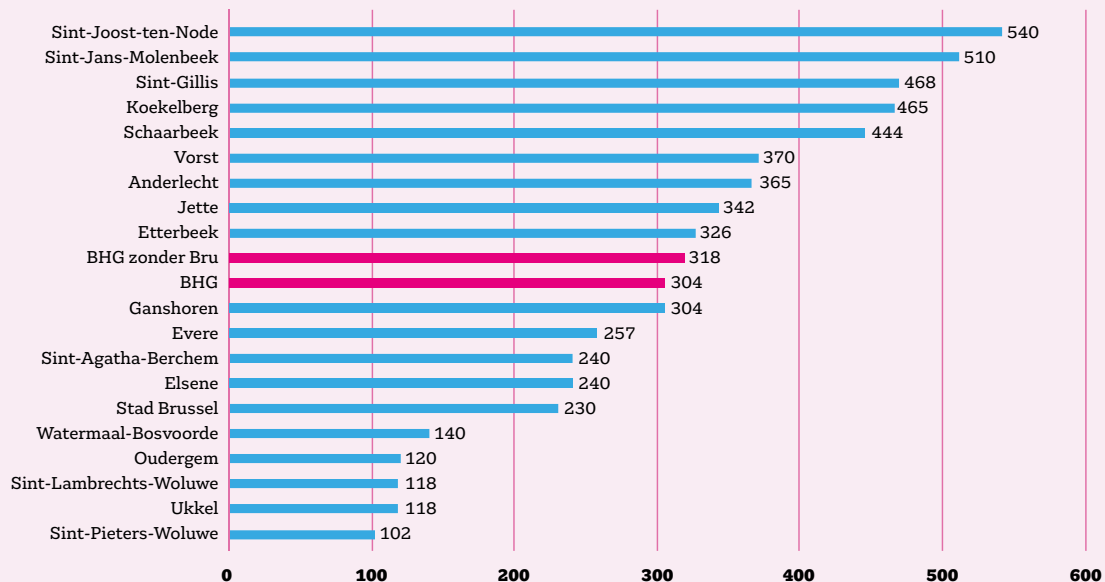
2.1.5. Algemene dotatie aan de gemeenten

Ondanks een stijging in absolute waarde van de algemene dotatie aan de gemeenten — die van 358,34 miljoen euro in 2020 naar 380,47 miljoen euro in 2024 gaat, een stijging van +22,14 miljoen euro — is het aandeel ervan in de gemeentelijke ontvangsten tussen 2020 en 2024 gedaald, van 14,84% naar 12,22%. Deze dotatie wordt immers forfaitair geïndexeerd met 2% per jaar, ongeacht het inflatiepercentage. In een periode van hoge inflatie, zoals in de periode 2020-2024, draagt deze verschuiving bij aan een geleidelijke uitholling van het relatieve aandeel van deze dotatie in de gemeentelijke ontvangsten.

Voor elk van de gemeenten apart is het aandeel van de ADG in de totale ontvangsten sterk gekoppeld aan het sociaaleconomische profiel en het fiscale potentieel van de gemeente. Zo worden de residentiële gemeenten van het zuidoosten (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) gekenmerkt door een zeer beperkt aandeel van totale ontvangsten uit de ADG (ongeveer 6%, tegenover een gewestelijk gemiddelde van 12%), terwijl de grote “Kanaalgemeenten” (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek) hoger dan gemiddeld afhankelijk zijn van de ADG (tussen 16% en 21%). De residentiële gemeenten van het noordwesten (Sint-Agatha-Berchem, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg) en de gemeenten van de eerste kroon (Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node) hebben een vrij heterogeen aandeel van de ADG (tussen 13% en 17%), met uitzondering van Ganshoren, Jette en Koekelberg. Deze gemeenten hebben een bovengemiddeld aandeel (respectievelijk 20%, 18% en 26%). Elsene (9%) valt tot slot op met een aandeel van de ADG dat onder het gemiddelde ligt.

Grafiek 23:
Algemene dotatie aan de gemeenten in 2024 per inwoner
en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

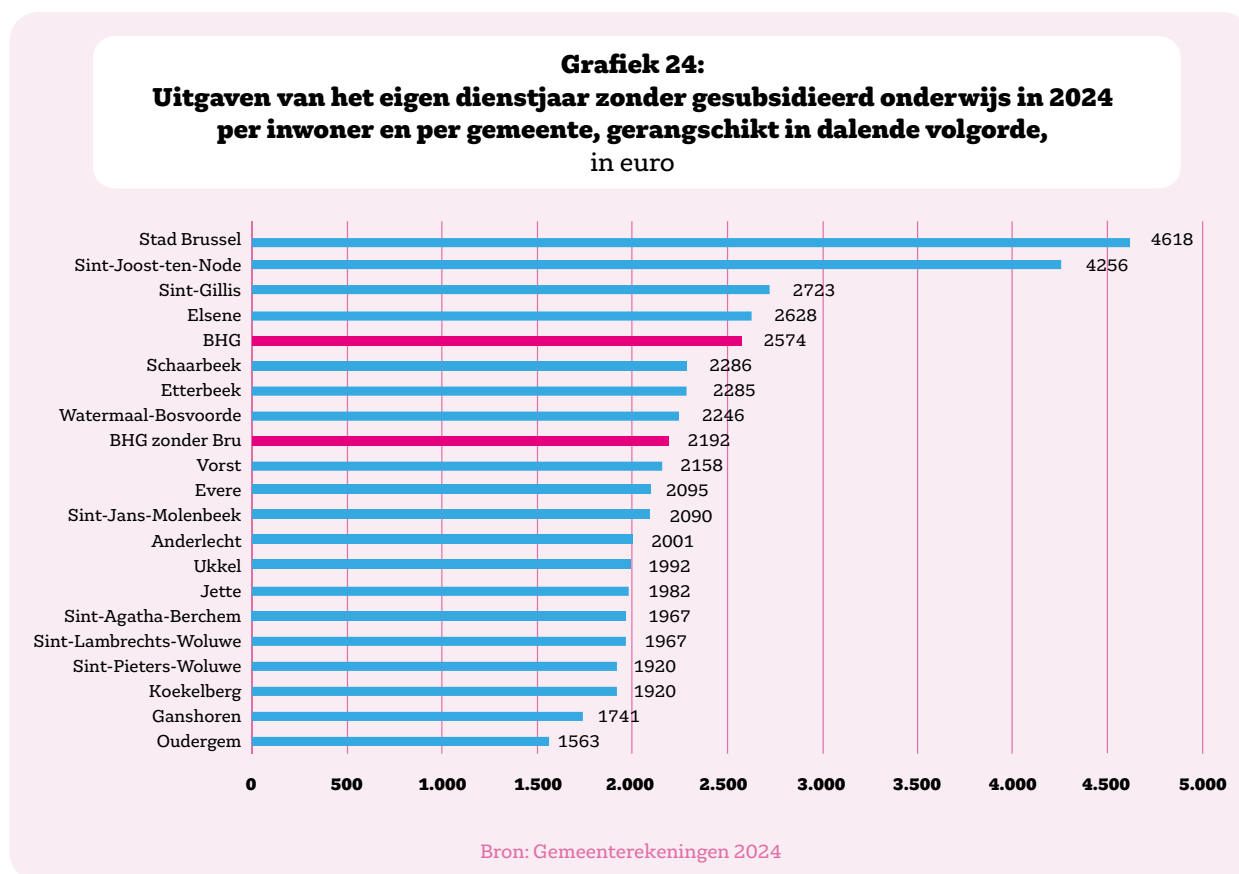
Bron: gemeenterekeningen 2024

Terwijl het gemiddelde per inwoner uitkomt op 304 euro (318 euro zonder de Stad Brussel), beschikken de gemeenten Sint-Joost-ten-Node, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Gillis, Koekelberg en Schaarbeek over ontvangsten van meer dan 400 euro per inwoner. Andere gemeenten leunen vrij dicht tegen het gewestelijke gemiddelde aan, met ontvangsten tussen 230 en 370 euro per inwoner (Vorst, Anderlecht, Jette, Etterbeek, Ganshoren, Evere, Sint-Agatha-Berchem, Elsene en de Stad Brussel). Ten slotte zijn er de gemeenten Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe, Ukkel en Sint-Pieters-Woluwe, die uitkomen op minder dan 140 euro per inwoner.

2.2 De uitgaven

Dit hoofdstuk bespreekt op het vlak van de uitgaven de rangschikking per inwoner, de uitgaven met betrekking tot het personeel in actieve dienst en de overdrachten naar de politiezones en OCMW's.

2.2.1 De uitsplitsing van de uitgaven

Na de stad Brussel en Sint-Joost-ten-Node geven de gemeenten Sint-Gillis en Elsene de hoogste uitgaven per inwoner te zien, wat de hogere waarden voor de cluster van de gemeenten van de eerste kroon verklaart. Zoals we globaal konden vaststellen voor de ontvangsten, blijkt ook bij de analyse van de uitgaven per gemeente en per cluster dat er sprake is van een zekere samenhang qua niveau en verloop binnen de clusters, wat bevestigt dat deze clusters sociaaleconomisch vrij homogeen zijn.

Tabel 6:
Samenvatting van de uitgesplitste uitgaven in 2024,
in %

	Uitgaven						
	Personeel in actieve dienst	Pensioenen	Werking	OCMW's	Politiezo- nes	Andere overdrach- ten	Schuld
Grote "Kanaalgemeenten"							
Anderlecht	38 %	6 %	10 %	16 %	13 %	6 %	10 %
Vorst	39 %	5 %	9 %	17 %	14 %	5 %	10 %
Sint-Jans-Molenbeek	33 %	4 %	9 %	20 %	15 %	8 %	11 %
Schaarbeek	30 %	4 %	9 %	20 %	17 %	13 %	7 %
Residentiële gemeenten van het zuidoosten							
Oudergem	44 %	8 %	10 %	13 %	13 %	5 %	7 %
Ukkel	40 %	8 %	13 %	16 %	11 %	5 %	6 %
Watermaal-Bosvoorde	43 %	6 %	9 %	18 %	11 %	10 %	3 %
Sint-Lambrechts-Woluwe	43 %	5 %	11 %	15 %	13 %	6 %	7 %
Sint-Pieters-Woluwe	43 %	7 %	11 %	13 %	14 %	7 %	5 %
Residentiële gemeenten van het noordwesten							
Sint-Agatha-Berchem	38 %	3 %	12 %	16 %	15 %	7 %	8 %
Evere	37 %	5 %	9 %	17 %	18 %	7 %	7 %
Ganshoren	36 %	6 %	9 %	16 %	21 %	6 %	5 %
Jette	39 %	7 %	10 %	14 %	15 %	6 %	9 %
Koekelberg	45 %	8 %	8 %	14 %	16 %	5 %	4 %
Centrum voor werkgelegenheid: Stad Brussel							
Stad Brussel	29 %	7 %	15 %	11 %	15 %	13 %	10 %
Gemeenten eerste kroon							
Etterbeek	39 %	4 %	13 %	14 %	12 %	11 %	7 %
Elsene	42 %	5 %	10 %	16 %	11 %	8 %	7 %
Sint-Gillis	43 %	4 %	8 %	17 %	14 %	7 %	6 %
Sint-Joost-ten-Node	41 %	5 %	9 %	14 %	15 %	4 %	11 %
Gemiddelde	36 %	6 %	11 %	15 %	14 %	9 %	9 %
Gemiddelde zonder Bru	38 %	5 %	10 %	17 %	14 %	8 %	8 %

Bron: gemeenterekeningen 2024

Het aandeel van de verschillende uitgavencategorieën in de totale uitgaven kan per gemeente aanzienlijk verschillen. In tegenstelling tot de rangschikking van de uitgaven per inwoner vertoont de uitsplitsing van de uitgavencategorieën maar weinig consistentie per cluster. Hoewel de sociaaleconomische context een zekere invloed uitoefent, is het belangrijk te onthouden dat ook andere factoren de uitsplitsing van de uitgaven kunnen beïnvloeden, zoals het uitbesteden en het bundelen van bepaalde gemeentelijke diensten.

De personeelsuitgaven (exclusief pensioenen) vormen de grootste uitgavencategorie voor alle gemeenten, van 29% en 30% voor de stad Brussel en Schaarbeek tot 44% en 45% voor Oudergem en Koekelberg. Het gemiddelde aandeel van de personeelsuitgaven voor alle 19 gemeenten van het BHG bedraagt 36%.

Het aandeel van de uitgaven met betrekking tot de pensioenen is betrekkelijk homogeen. Voor achttien gemeenten schommelt dit aandeel met 2% rond het gemiddelde van 6%. Enkel de gemeente Sint-Agatha-Berchem (3%) wijkt af van het gemiddelde.

Het op één na grootste gedeelte van de uitgaven van de 19 gemeenten van het BHG betreft de overdrachten naar de OCMW's. Op gemeentelijk niveau staat dit aandeel echter slechts op de 2e plaats (vóór de uitgaven voor de overdrachten naar de politiezones) bij 11 van de 19 gemeenten van het BHG. Hier zien we een groepering per cluster. Het aandeel van de uitgaven betreffende de overdrachten naar de OCMW's is hoger voor de grote "Kanaalgemeenten" en varieert van 16% tot 20%.

Het aandeel van de uitgaven betreffende de politiezones bedraagt 14% voor de 19 gemeenten van het BHG. Dat aandeel vormt de 2e uitgavencategorie voor 7 van de 19 gemeenten van het BHG, variërend van 11% voor Ukkel, Watermaal-Bosvoorde en Elsene, tot 21% voor Ganshoren.

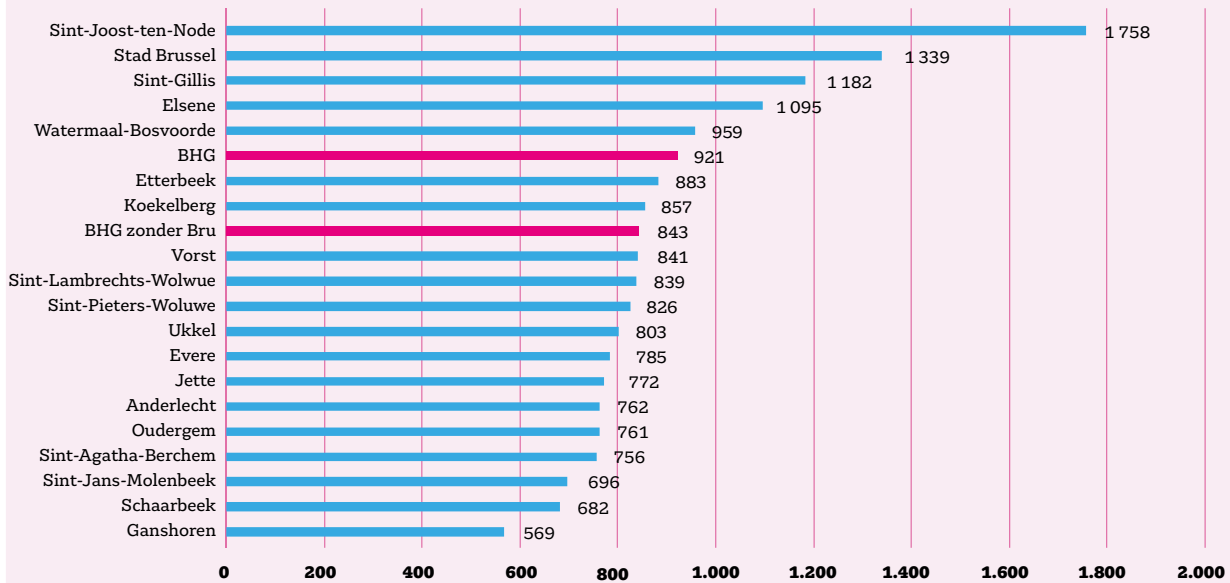
Wat betreft het aandeel van de werkingsuitgaven, heeft de stad Brussel een hoog aandeel van 15%, terwijl het aandeel van alle andere gemeenten tussen 8% en 13% ligt. Het gemiddelde aandeel voor alle 19 gemeenten is 11% (10% zonder de stad Brussel).

Het aandeel van de andere overdrachten verschilt naargelang de gemeente. Het aandeel van de gemeenten Sint-Joost-ten-Node (4%), Vorst (5%), Ukkel (5%), Koekelberg (5%) Watermaal-Bosvoorde (4%) ligt onder het gemiddelde (9%), terwijl het aandeel van de gemeenten Schaarbeek (13%) en de stad Brussel (13%) veel hoger ligt.

Tot slot lopen ook de aandelen voor de schulduitgaven per gemeente sterk uiteen, schommelend tussen 3% voor Watermaal-Bosvoorde en 11% voor Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Joost-ten-Node.

2.2.2 Uitgaven voor het personeel in actieve dienst

Grafiek 25:
Uitgaven voor het personeel in actieve dienst in 2024 per inwoner
en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

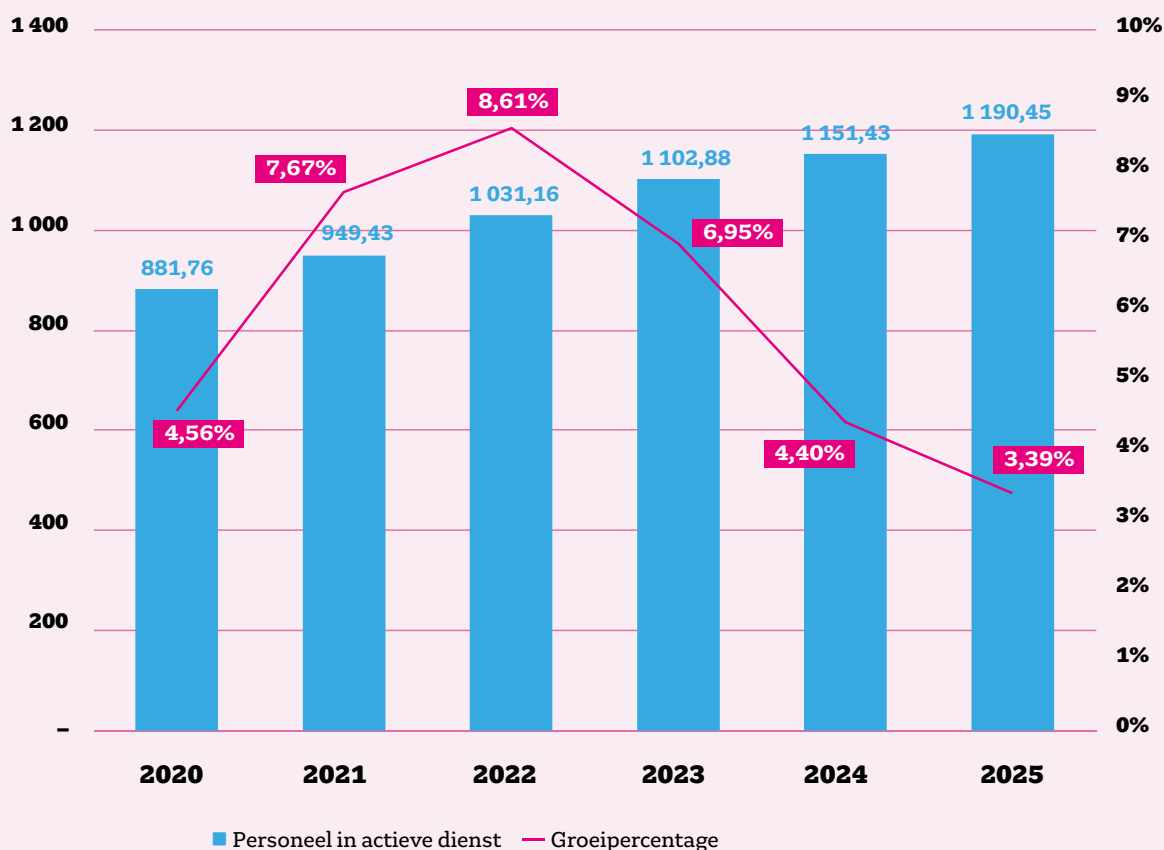
Bron: gemeenterekeningen 2024

De uitgaven voor het personeel in actieve dienst zijn niet volledig vergelijkbaar omdat de grootte van het gemeentebestuur afhangt van een aantal factoren, zoals toegelicht in [Focus nr. 5](#) over het personeel van de Brusselse gemeenten en OCMW's:

- de specifieke kenmerken van de gemeente: sociaaleconomische situatie, oppervlakte, specifieke opdrachten, enz.;
- het dienstenaanbod: de gemeenten kunnen beslissen de bevolking meer of minder diensten aan te bieden;
- de aanwezigheid van infrastructuur op gewestelijke/nationale schaal: scholen, sportinfrastructuur, administratieve zetels van openbare instellingen, kantoren, hotels, enz. Die kan heel wat personen van buiten de gemeente aantrekken en bijkomende kosten en/of inkomsten genereren;
- de eventuele uitbesteding van bepaalde diensten bij structuren zoals gemeentelijke vzw's of gemeente-bedrijven;
- de begrotingsmiddelen van de gemeente;
- de gewestelijke, federale en Europese subsidies.

Uit de analyse van de uitgaven voor personeel in actieve dienst blijkt dat er grote verschillen bestaan in de uitgavenniveaus, die variëren van 569 euro tot 1.758 euro per inwoner, terwijl het gewestelijke gemiddelde 921 euro bedraagt (843 euro zonder de stad Brussel). Vier gemeenten - Sint-Joost-ten-Node, de Stad Brussel, Sint-Gillis en Elsene — laten bijzonder hoge uitgaven optekenen, meer dan 1.000 euro per inwoner. In de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek daarentegen zijn de uitgaven per inwoner minder dan 700 euro. De gemeente Ganshoren heeft het laagste bedrag, met 569 euro per inwoner. De meeste gemeenten zitten qua uitgaven echter dicht bij het gemiddelde.

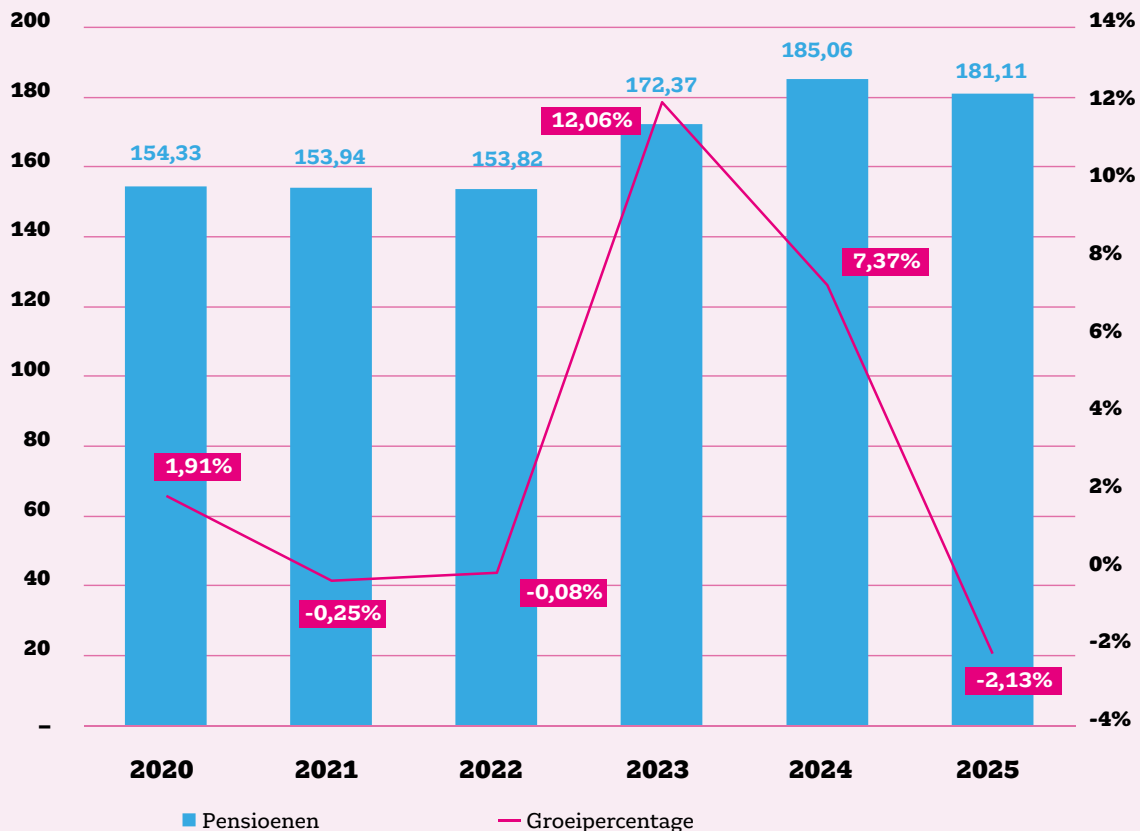
Grafiek 26:
Evolutie van de uitgaven voor het personeel in actieve dienst,
 in miljoen euro

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

Op de rekening 2024 bedroegen de uitgaven voor het personeel in actieve dienst 1,15 miljard euro (951 euro per inwoner), of een stijging met 269,68 miljoen euro (+30,58%) ten opzichte van de rekening 2020. Van 2020 tot 2024 stegen de personeelsuitgaven (in actieve dienst) met gemiddeld 6,90% per jaar, een cijfer dat in de lijn ligt van de gemiddelde jaarlijkse toename van de totale uitgaven (6,89%) en hoger dan de gemiddelde jaarlijkse toename van de inflatie (4,01%).

Grafiek 27:
Evolutie van de pensioenuitgaven,
in miljoen euro

Bron: gemeenterekeningen 2024

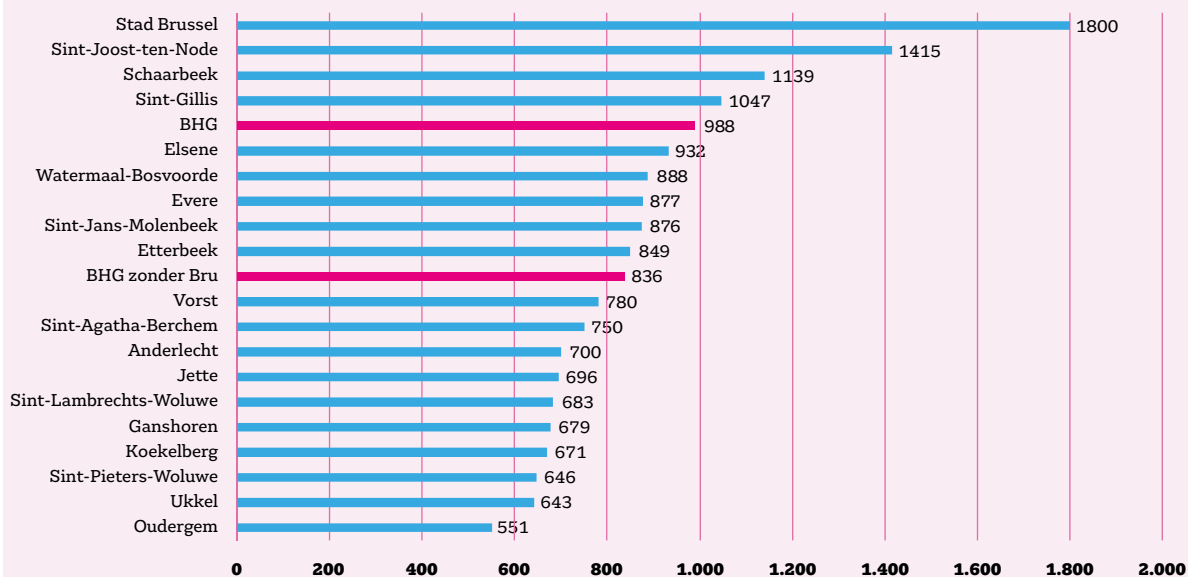
De pensioenuitgaven bedragen 185,06 miljoen euro (148 euro per inwoner) voor alle 19 gemeenten van het BHG op de rekening 2024. Dit is een stijging met 30,73 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2020, of een gemiddelde jaarlijkse toename met 4,64%.

De daling die wordt waargenomen tussen de rekening 2024 en de gewijzigde begroting 2025 duidt niet op een structurele verlaging van de pensioenlasten maar is voornamelijk het gevolg van eenmalige factoren die eigen zijn aan bepaalde gemeenten, met name de correctie van een uitzonderlijk hoog niveau in 2024 bij de stad Brussel, het tijdelijke beroep op het pensioenfonds buiten de begroting in Schaarbeek, alsook de inzet door Sint-Joost-ten-Node van reserves die bij Ethias zijn opgebouwd om haar bijdragen over drie jaar te dekken. Als we het effect van deze drie gemeenten buiten beschouwing laten, stijgen de pensioenuitgaven met **9,55%** tussen de rekening 2024 en de gewijzigde begroting 2025.

Het is belangrijk te beklemtonen dat de pensioenuitgaven zowel de bijdragen aan het gesolidariseerde pensioenfonds als de bijdragen die rechtstreeks ten laste vallen van de gemeenten samenvoegt, zonder rekening te houden met de betalingen voor de tweede pensioenpijler. Bijgevolg moet een algemene interpretatie van deze gegevens genuanceerd worden en is een relevante analyse op zich niet mogelijk. Voor een nauwkeurige beoordeling moet immers onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende manieren, eigen aan elke gemeente, waarop de pensioenen worden gefinancierd. Een dergelijke analyse wordt uitgewerkt in [Focus nr. 13](#). Een van de conclusies van deze analyse is met name dat op middellange termijn de evolutie van de pensioenlasten kan worden beschouwd als relatief voorspelbaar, aangezien die grotendeels berust op reeds geïdentificeerde parameters, zoals de leeftijdsstructuur van de statutaire personeelsleden en die van de gepensioneerden.

2.2.3 Overdrachtsuitgaven

Grafiek 28:
Uitgaven voor overdrachten in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro

Bron: Gemeenterekeningen 2024

De uitgaven per inwoner voor overdrachten bedragen gemiddeld 988 euro en 836 euro zonder de stad Brussel.

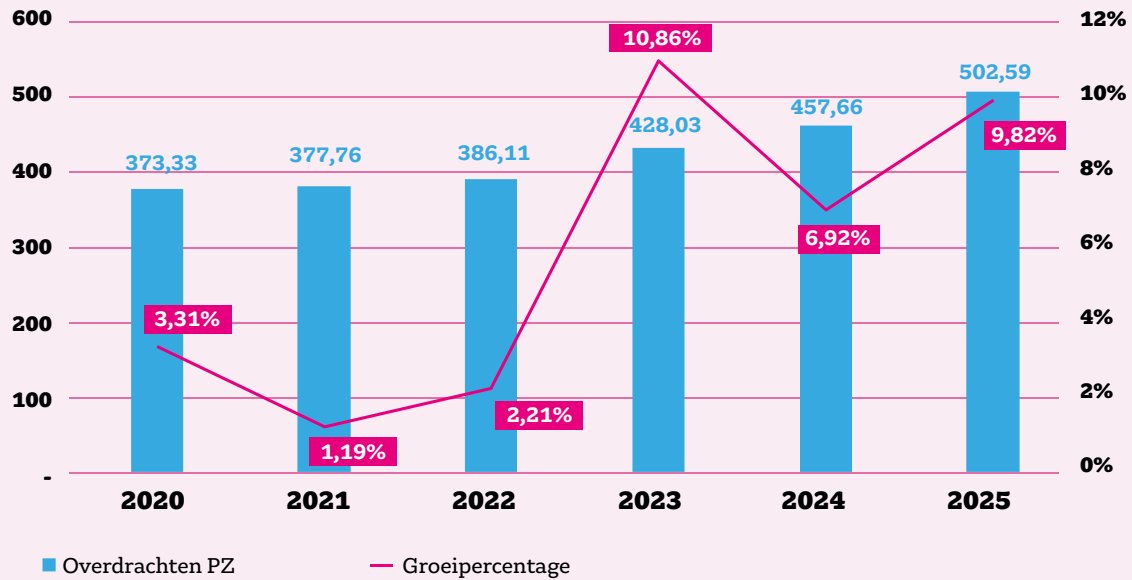
De stad Brussel en de gemeente Sint-Joost-ten-Node onderscheiden zich opnieuw door hun opmerkelijk hoge uitgaven. Deze vaststelling is voornamelijk te verklaren door het bijzonder hoge bedrag per inwoner van de dotaties aan de politiezones en aan de OCMW's. Zoals verderop in het verslag wordt toegelicht, bedraagt voor de stad Brussel de dotatie aan de politiezone 690 euro per inwoner (tegenover een gemiddelde van 366 euro per inwoner voor het gewest), en de dotatie aan het OCMW 525 euro per inwoner (tegenover een gemiddelde van 390 euro per inwoner voor het gewest). In Sint-Joost-ten-Node bedraagt de dotatie aan de politiezone 618 euro per inwoner, de dotatie aan het OCMW 617 euro per inwoner.

De gemeenten Schaarbeek en Sint-Gillis geven ook meer uit dan het gewestelijke gemiddelde, door de relatief hoge dotaties per inwoner aan de politiezones en de OCMW's.

Voor de gemeenten Elsene, Sint-Jans-Molenbeek, Evere, Watermaal-Bosvoorde en Etterbeek liggen de uitgaven per inwoner tussen 849 en 932 euro. De andere gemeenten blijven onder de 780 euro per inwoner, Oudergem is de hekkensluiter met 551 euro per inwoner.

De dotaties aan de politiezones en de OCMW's maken een wezenlijk deel uit van de overdrachtsuitgaven, met respectievelijk 37,06% en 39,46% van het totaal in 2024.

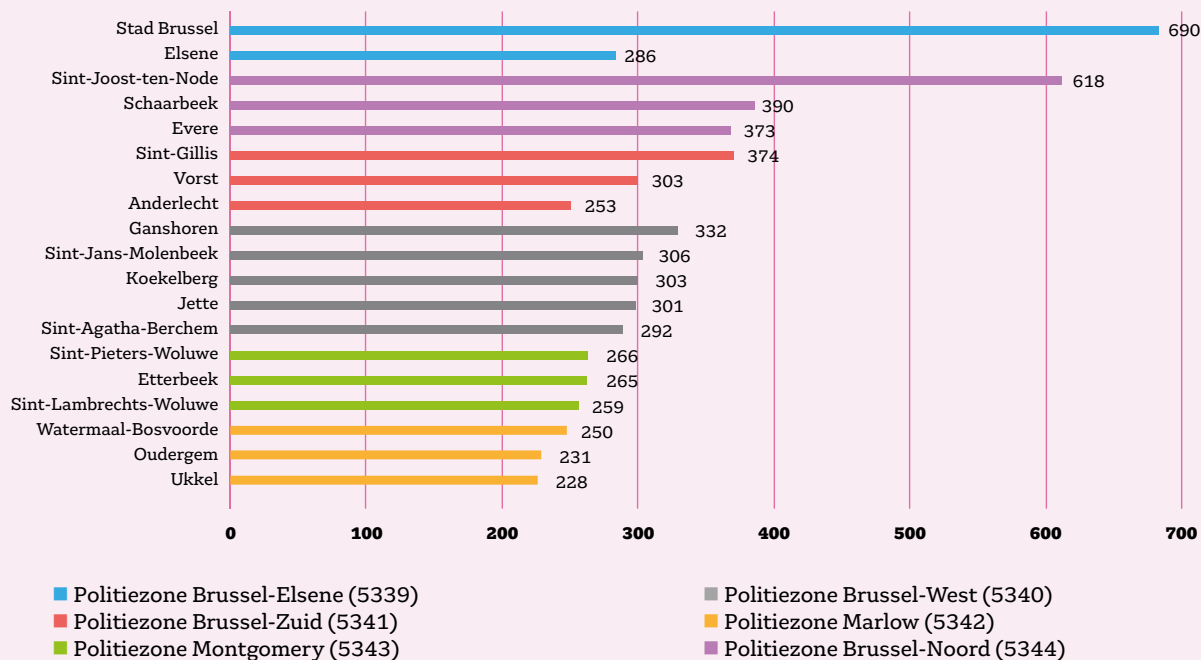
Grafiek 29:
**Evolutie van de uitgaven betreffende de overdrachten
naar de politiezones, in euro**

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

De uitgaven betreffende de overdrachten naar de politiezones bedragen 457,66 miljoen euro (366 euro per inwoner) voor alle 19 gemeenten van het BHG op de rekening 2024. Dit is een stijging van +84,33 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2020, of een gemiddelde jaarlijkse toename met 5,22%.

Grafiek 30:
Dotaties aan de politiezones in 2024 per inwoner en per gemeente,
gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

Bron: Gemeenterekeningen 2024

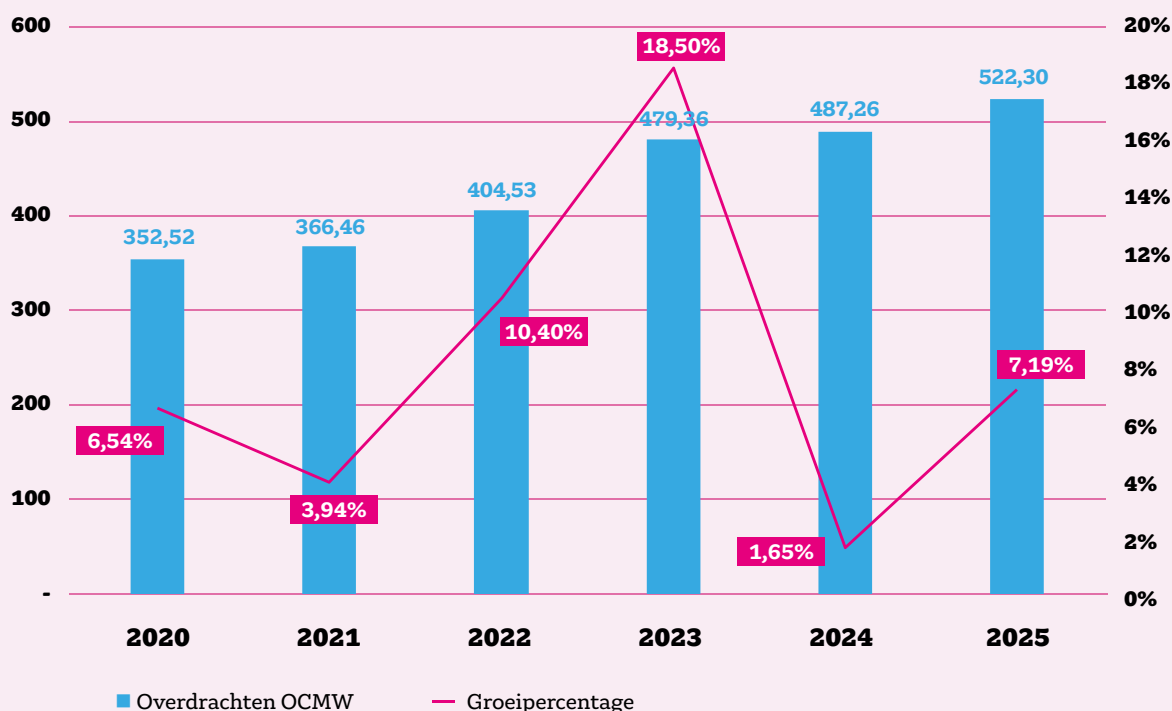
De wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, bepaalt (in artikel 40) dat de gemeenten het tekort van de politiezones moeten bijpassen via de jaarlijks toegekende dotaties.

Historisch gezien ligt het aandeel van de dotaties aan de politiezones in de gemeentelijke rekeningen en begrotingen stabiel op gemiddeld 14 à 16%. Het aandeel van de overdrachten naar de politiezones in de gemeentelijke uitgaven daalt echter lichtjes sinds 2020, en gaat van 15,15% naar 14,23% in 2024.

De analyse van de dotaties per gemeente en per inwoner wijst evenwel op grote verschillen tussen gemeenten van eenzelfde politiekezone (in de bovenstaande grafiek hebben wij de gemeenten per zone ingedeeld). Voor de stad Brussel, met historisch de hoogste dotatie per inwoner in het Gewest, noteren we 690 euro als uitgave per inwoner. De gemeenten die behoren tot de politiekezone Brussel-Noord (Sint-Joost-ten-Node, Evere en Schaarbeek) hebben hoge dotatieniveaus, maar Sint-Joost-ten-Node onderscheidt zich door een uitgesproken hoger niveau. De gemeenten van de zone Brussel-Zuid (Sint-Gillis, Vorst en Anderlecht) vertonen onderling grote verschillen. De politiezones Brussel-West (Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Koekelberg, Jette en Sint-Jans-Molenbeek), Marlow (Oudergem, Ukkell en Watermaal-Bosvoorde) en Montgomery (Etterbeek, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe) geven een meer gelijklopend beeld te zien, dat weliswaar onder het gemiddelde ligt.

Bovendien vormt de op 13 mei 2026 aangenomen hervorming (wet van 13 mei 2026 tot wijziging van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus), die voorziet in een verplichte fusie van de Brusselse politiezones op 1 januari 2028, een belangrijk contextueel element. Die hervorming biedt uitzicht op een positieve ontwikkeling door de invoering van een nieuw federaal financieringsmodel, gebaseerd op objectievere indicatoren, evenals financiële stimulansen in verband met de fusie van de zones. Deze evolutie moet echter worden gezien in het licht van de huidige structurele onderfinanciering van de Brusselse politiezones, die op basis van de laatste beschikbare gegevens, namelijk de rekeningen 2024 van de politiezones, geraamd wordt op ongeveer 92 miljoen euro per jaar. Deze onderfinanciering is voornamelijk het gevolg van het voortbestaan van federale regelingen die niet aangepast zijn aan de Brusselse realiteit, in het bijzonder de KUL-norm en het solidariteitsmechanisme, waar nog andere specifieke lasten bijkomen die onvoldoende worden gecompenseerd. In dit kader zou de fusie ook de ontwikkeling van de gemeentelijke dotaties op korte en middellange termijn moeten omkaderen, met name via een overgangsregeling die voorziet in het behoud van de dotaties op het niveau van 2026, in voorkomend geval aangevuld met bijkomende bijdragen om het begrotingsevenwicht van de eengemaakte zone te garanderen. Hoewel er federale financiële stimulansen en bepaalde schaalvoordelen worden verwacht, blijven de daadwerkelijke omvang ervan en de mate waarin ze toekomstige behoeften kunnen compenseren, onzeker. Op dit moment kan de concrete impact van de hervorming dus nog niet worden gemeten, bij gebrek aan uitvoeringsbepalingen en berekende prognoses. Bovendien regelt deze maatregel op zich niet de verdeling van de gemeentelijke dotaties, die op middellange termijn een grote uitdaging blijft voor de Brusselse plaatselijke besturen.

Grafiek 31:
**Evolutie van de uitgaven betreffende de overdrachten
naar de OCMW's, in miljoen euro**

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

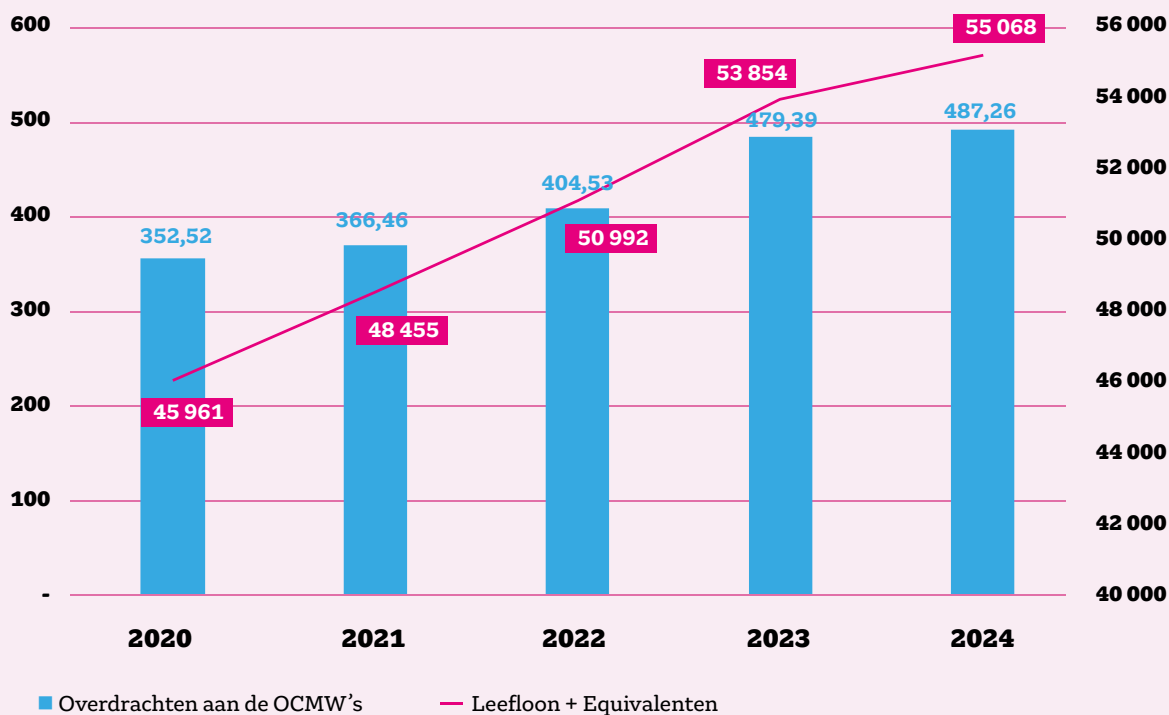
De uitgaven betreffende de overdrachten naar de OCMW's bedragen 487,26 miljoen euro (390 euro per inwoner) voor alle 19 gemeenten van het BHG op de rekening 2024. Dit is een stijging van 134,74 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2020, of een gemiddelde jaarlijkse toename met 8,43%.

De verhoging van de gemeentelijke overdrachten naar de OCMW's tussen 2020 en 2024 kan worden verklaard door de toegenomen nood aan sociale ondersteuning als gevolg van de opeenvolgende crisissen (Covid-19, inflatie, energiecrisis, opvang van vluchtelingen) die geleid hebben tot een aanzienlijke toename van het aantal begunstigten. In dit verband moet worden opgemerkt dat het aantal begunstigten die in aanmerking komen voor een leefloon en het equivalent daarvan aanzienlijk is toegenomen sinds de gezondheidscrisis, zoals onderstaande tabellen laten zien. Bij deze evolutie komen dan nog de stijgende personeelskosten, tegen de achtergrond van een sterke indexering.

Bovendien wordt verwacht dat de federale hervorming van de werkloosheidsuitkeringen, die in 2026 in werking trad, deze trends op korte en middellange termijn nog zal versterken. Door de uitkeringen van toelagen te beperken in de tijd zou deze hervorming immers kunnen leiden tot een toestroom van nieuwe aanvragers bij de OCMW's, in het bijzonder in stedelijke gebieden met meer kwetsbare bevolkingsgroepen. Hoewel er voorzien is in federale compensatieregelingen, zijn die deels tijdelijk en afnemend van aard, wat het risico inhoudt dat de financiële last geleidelijk wordt verschoven naar de plaatselijke besturen.

Grafiek 32:
Evolutie van de uitgaven betreffende de overdrachten
(in miljoen euro) **en leeflonen + equivalente leeflonen**

Bron: BISA, gemeenterekeningen 2020-2024

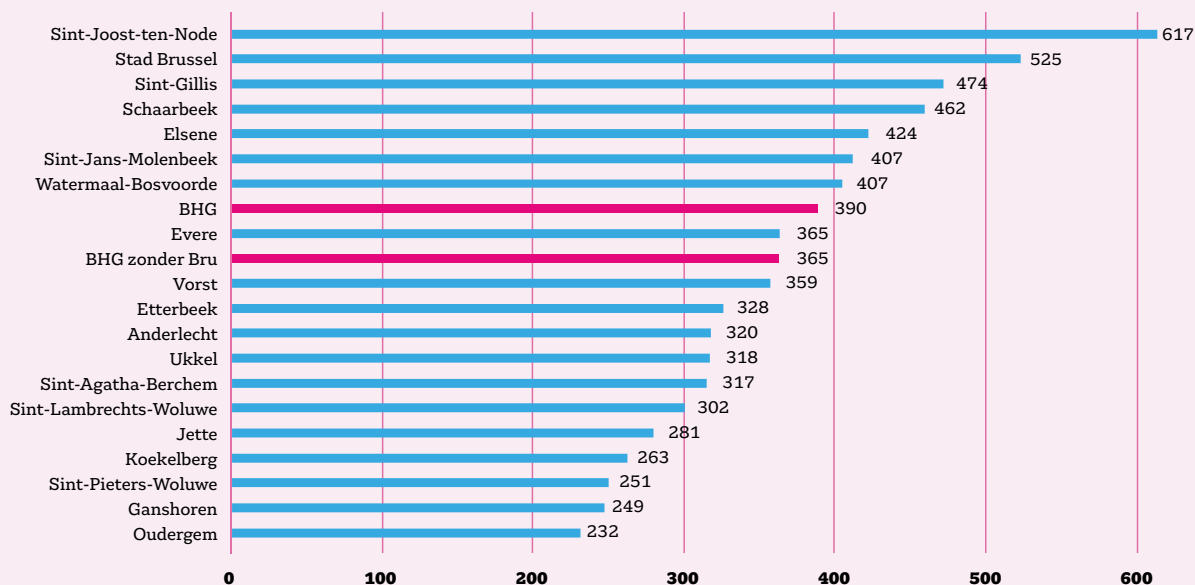
Tabel 7:
Groeipercentage van de overdrachtsuitgaven en van het
aantal begunstigden van leeflonen + equivalente leeflonen

	C2020	C2021	C2022	C2023	C2024	Gemiddelde
Groeipercentages overdrachten naar OCMW's	6,54 %	3,94 %	10,40 %	18,50 %	1,65 %	8,21 %
Groeipercentages van het aantal begunstigden van leeflonen + equivalente leeflonen	5,54 %	5,43 %	5,24 %	5,61 %	2,25 %	4,81 %

Bron: BISA, gemeenterekeningen 2020-2024

Aangezien er voor 2025 geen gegevens beschikbaar zijn met betrekking tot het aantal begunstigden van leeflonen en equivalente leeflonen, beperkt de analyse zich tot de periode 2020-2024.

Grafiek 33:
Dotaties aan de OCMW's in 2024 per inwoner en
per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde,
in euro

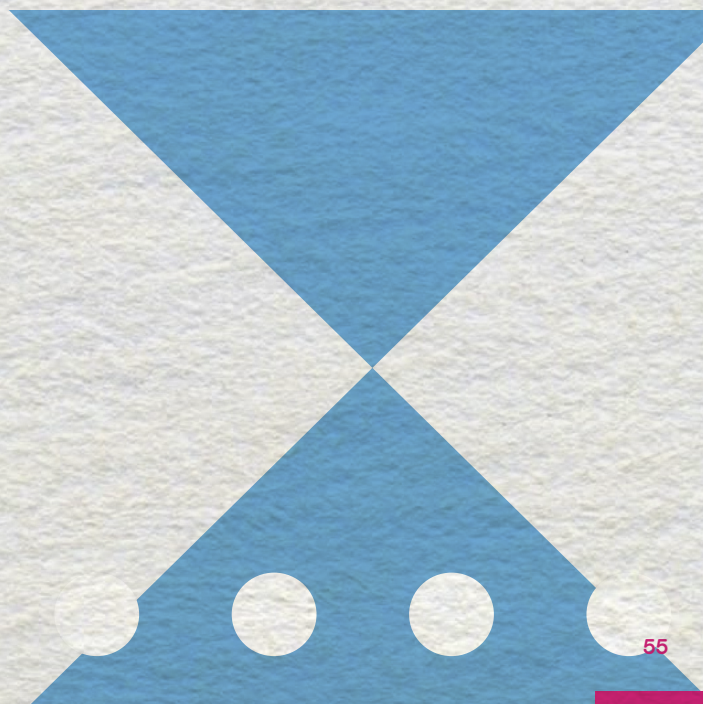

Bron: gemeenterekeningen 2024

Met uitzondering van het OCMW van de stad Brussel (dat een bijzonder profiel vertoont en gekenmerkt wordt door zijn ruime waaier aan activiteiten) stellen we zoals verwacht vast dat de bedragen van de OCMW-dotaties per inwoner het hoogst liggen bij de clusters van de eerste kroon en de grote “Kanaalgemeenten”, gelet op de meer kwetsbare bevolking die de gemeenten van die clusters kenmerkt. In het deel over de ontvangsten konden we vaststellen dat het hoofdzakelijk gaat om de gemeenten met de hoogste fiscale druk en die ter zake dus over weinig armslag beschikken, met uitzondering van de gemeenten Sint-Joost-ten-Node en Sint-Gillis, die over eigen ontvangsten beschikken die hoger dan het gemiddelde liggen.

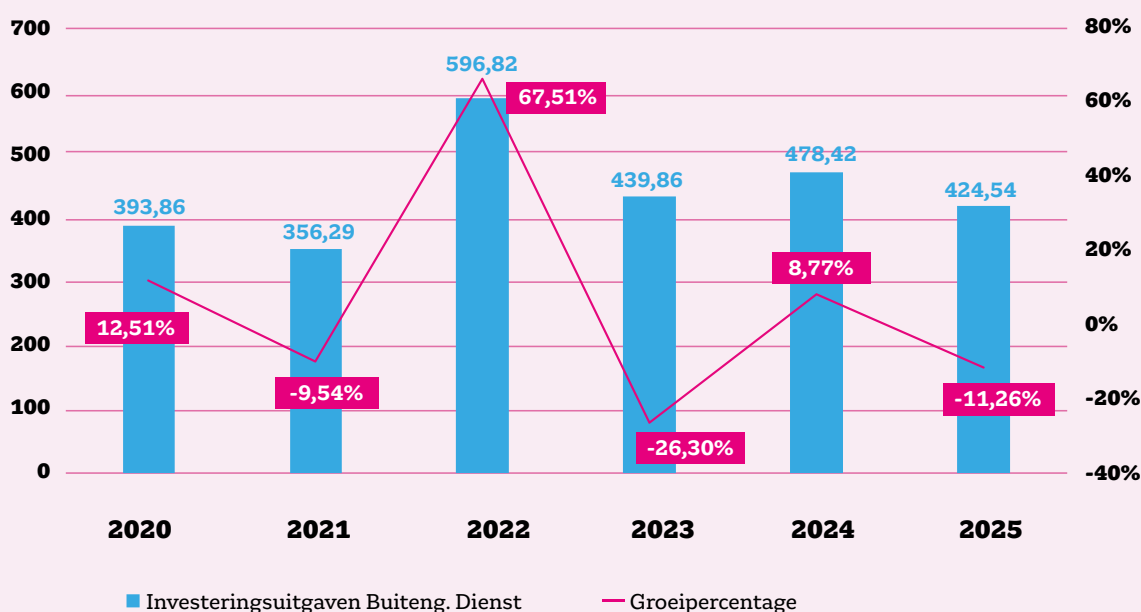

Buitengewone dienst

3. BUITENGEWONE DIENST

Grafiek 34:
Evolutie van de investeringsuitgaven
voor alle 19 gemeenten,
in miljoen euro

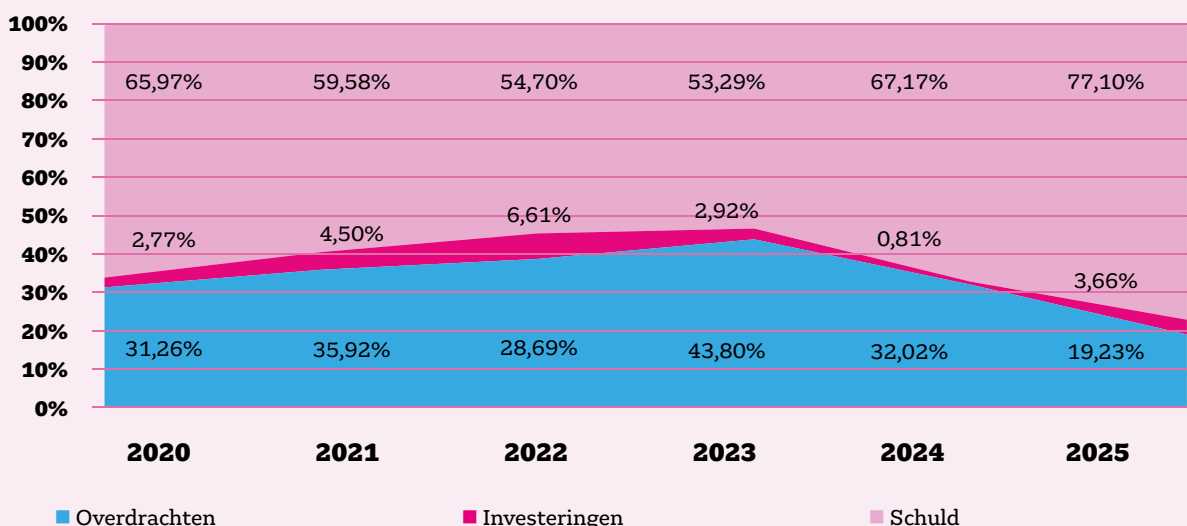

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024

In de periode 2020-2024 stijgen de investeringsuitgaven op de buitengewone dienst van de 19 gemeenten met +84,57 miljoen euro (+21,47%), maar deze evolutie verloopt erg onregelmatig.

Na een terugval in 2021 kennen de investeringen een uitzonderlijke piek in 2022, grotendeels toe te schrijven aan de stad Brussel, die meer dan 300 miljoen euro heeft vastgelegd, waaronder 89 miljoen euro voor het nieuwe administratieve gebouw BRUCITY. Deze eenmalige stijging wordt gevolgd door een duidelijke correctie in 2023, wat leidt tot een terugkeer naar meer normale niveaus na de integratie van dit grote project. In 2024 blijft het investeringsniveau hoog en stijgt het opnieuw, ditmaal voornamelijk onder invloed van de 18 gemeenten buiten de stad Brussel. De voorspellingen voor 2025 wijzen op een voorzichtiger koers, met bedragen die lager liggen dan in 2024.

Grafiek 35:
Evolutie van de financieringsbronnen van de buitengewone dienst,
met uitzondering van de Stad Brussel

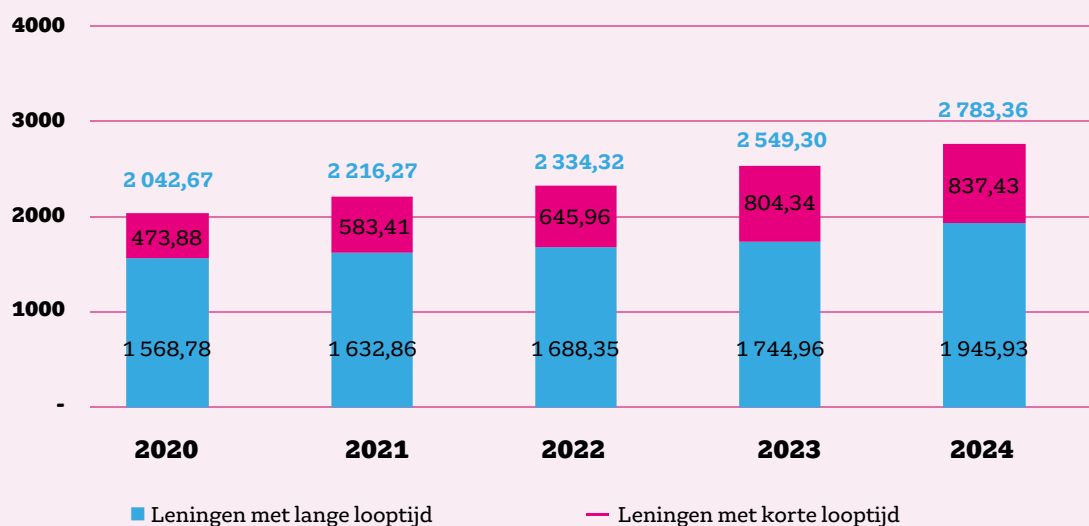

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024, gewijzigde begrotingen 2025

In de periode 2020-2024 vormen leningen de belangrijkste financieringsbron. Die dominante positie is nog versterkt tussen 2023 en 2024 en zal wellicht worden bevestigd met betrekking tot de gewijzigde begrotingen voor 2025.

In 2024 zullen de ontvangsten uit leningen 67% van de totale ontvangsten vertegenwoordigen, tegenover 32% voor de overdrachtsontvangsten en 1% voor de investeringsontvangsten (zonder de Stad Brussel). De gemeenten financieren hun investeringen dus grotendeels via bankleningen. Deze trend is nog duidelijker als we de stad Brussel meerekenen; het aandeel van de leningen bedraagt dan 77% van de totale ontvangsten.

Grafiek 36:
Evolutie van de schuld op
lange en korte termijn,
in euro ¹

Bron: gemeenterekeningen 2024

In 2024 bedroeg de schuld van de 19 gemeenten van het BHG op lange termijn 1,95 miljard euro, of 1.557 euro per inwoner. In vergelijking met 2020 betekent dat een toename met 377,15 miljoen euro, wat neerkomt op een gemiddelde jaarlijkse groei van 5,53%. Ze vertegenwoordigt 62,51% van de gewone ontvangsten (buiten het gesubsidieerde onderwijs).

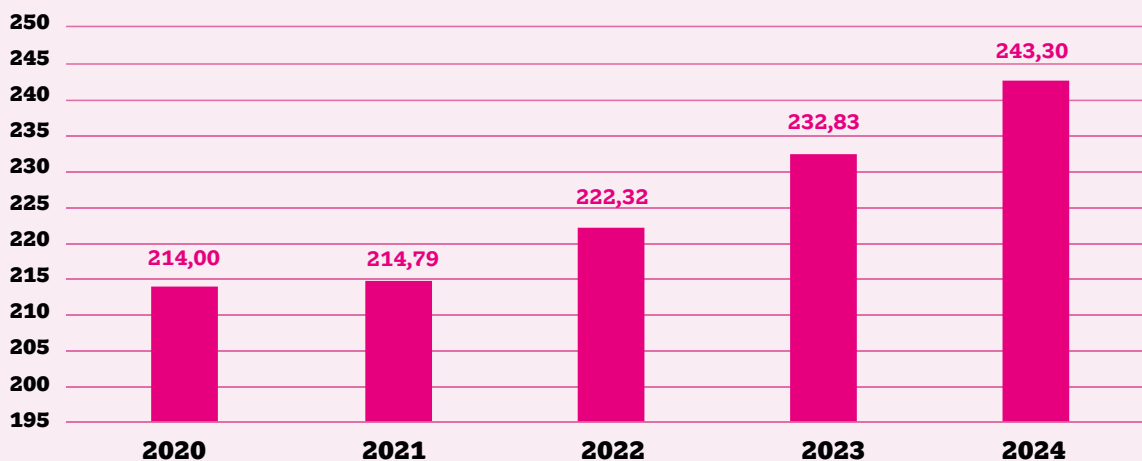
Tegelijkertijd bedraagt de schuld op korte termijn 837,43 miljoen euro in 2024, ofwel 670 euro per inwoner. Deze is sinds 2020 aanzienlijk gestegen, met 363,55 miljoen euro, wat neerkomt op een bijzonder hoge gemiddelde jaarlijkse groei van 15,30%.

Deze sterke stijging van de schuld op korte termijn kan voornamelijk worden verklaard door de toename van de recurrente lasten van de gemeenten en de problemen bij het innen van bepaalde grote fiscale inkomsten, die zorgen voor een verslechtering van de thesauriesituatie en de gemeenten ertoe aanzetten een beroep te doen op kortlopende bankfinancieringen.

Bovendien waren de leningsvoorwaarden tot 2021 bijzonder gunstig. De stijging van de rentevoeten sinds 2022, gecombineerd met een toename van de schuld, heeft geleid tot een aanzienlijke stijging van de schuldlasten, zoals blijkt uit de volgende grafiek:

¹ De gegevens met betrekking tot de schulden op lange en op korte termijn zijn balansgegevens, afkomstig uit de gemeenterekeningen. Bijgevolg blijft de analyse beperkt tot de dienstjaren 2020 tot 2024.

Grafiek 37:
Evolutie van de lasten van de schulden
buiten BGHGT-tussenkost,
 in euro ¹

Bron: gemeenterekeningen 2020-2024

Tussen 2020 en 2024 stijgen de schuldenlasten (buiten BGHGT-tussenkost) met 29,30 miljoen euro, wat een stijging is met 13,69%. Na een relatieve stabiliteit, wordt de stijging duidelijk sterker vanaf 2022, in samenhang met de stijgende rente.

Deze evolutie is zorgwekkend in de mate waarin ze de budgettaire ruimte van de gemeenten verkleint en hun kwetsbaarheid ten opzichte van de financieringsvoorwaarden vergroot.

In dit verband zou een verkrapping van de bankkredietmarkt de toegang tot financiering voor de meest kwetsbare gemeenten kunnen beperken, zoals onlangs is waargenomen in het Waals Gewest. In die context zou het gewest, via het BGHGT, een sterkere rol kunnen spelen bij de financiering op korte termijn van de gemeenten.

¹ De gegevens met betrekking tot de lasten van de schulden zijn balansgegevens, afkomstig uit de gemeenterekeningen. Bijgevolg blijft de analyse beperkt tot de dienstjaren 2020 tot 2024.

CONCLUSIES

Uit de analyse van de Brusselse gemeentelijke financiën blijkt dat er structurele dynamieken zijn die worden gekenmerkt door grote verschillen tussen de gemeenten, grotendeels bepaald door hun sociaaleconomische en demografische profiel. Ook al zijn de ontvangsten tijdens de geanalyseerde periode over het algemeen gestegen, toch vertoont deze evolutie nog steeds grote verschillen en gaat ze gepaard met een sterkere stijging van de uitgaven, in het bijzonder op het gebied van personeelskosten en sociale transfers. De gedeeltelijke afbouw van de tekorten op het eigen dienstjaar verhult bovendien dat er een toenemend beroep op de reserves wordt gedaan, wat wijst op een geleidelijke verzwakking van de begrotingsmarges. In die context vormt de fiscale druk een hefboom die niet in alle gemeenten in gelijke mate kan worden ingezet, aangezien sommige gemeenten al een hoge belastingdruk hebben. Deze vaststellingen beklemtonen de noodzaak van toenemende waakzaamheid met betrekking tot de financiële houdbaarheid op middellange termijn, alsook het belang van een gepaste gewestelijke financiering en solidariteitsmechanismen om rekening te kunnen houden met de verschillende noden van de gemeenten, met inachtneming van hun bestuurlijke autonomie.

Deze ontwikkelingen passen in een context van toenemende onzekerheid. De hervorming van de werkloosheid, die de druk op de OCMW's wellicht zal doen toenemen, de - weliswaar voorspelbare - ontwikkeling in de pensioenlasten en de nog onzekere nadere regels met betrekking tot de fusie van de politiezones vormen evenveel factoren die de lokale financiën op korte en op middellange termijn kunnen beïnvloeden.

In dat kader zal een nauwlettende opvolging van de dienstjaren 2026 en 2027 nodig zijn om de impact van deze ontwikkelingen op het gemeentelijk begrotingsevenwicht te kunnen beoordelen.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
KERNGEGEVENS	4
1. DEEL 1: DE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VAN ALLE NEGENTIEN GEMEENTEN VAN HET BHG	8
1.1. Het resultaat van het eigen dienstjaar en het met de reserves en provisies aangevulde gecumuleerde resultaat	10
1.2. Ontvangsten van het eigen dienstjaar: Evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten	13
1.3. Uitgaven voor het eigen dienstjaar: Evolutie en uitsplitsing voor alle negentien gemeenten	16
2. DEEL 2: DE BELANGRIJKSTE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN BIJ DE GEMEENTEN	20
2.1. De ontvangsten.....	22
2.1.1. De uitsplitsing van de ontvangsten	22
2.1.2. Aanvullende belasting op de onroerende voorheffing.....	25
2.1.3. Aanvullende belasting op de personenbelasting	31
2.1.4. Gemeentelijke fiscaliteit	35
2.1.5. Algemene dotatie aan de gemeenten	39
2.2. De uitgaven	41
2.2.1. De uitsplitsing van de uitgaven.....	44
2.2.2. Uitgaven voor het personeel in actieve dienst	44
2.2.3. Overdrachtsuitgaven	47
3. BUITENGEWONE DIENST	54
CONCLUSIES	60
INHOUDSOPGAVE	61
OVERZICHT VAN DE GRAFIEKEN	62
INDEX VAN DE TABELLEN	63

OVERZICHT VAN DE GRAFIEKEN

GRAFIEK 1: Resultaat van het eigen dienstjaar (na functionele overboekingen), in miljoen euro	4
GRAFIEK 2: Gecumuleerd resultaat, in miljoen euro	5
GRAFIEK 3: Gecumuleerd resultaat aangevuld met de gewone reserves zonder de provisies, in miljoen euro	6
GRAFIEK 4: Gecumuleerd resultaat aangevuld met de gewone reserves en de provisies, in miljoen euro	7
GRAFIEK 5: Evolutie van de ontvangsten voor alle 19 gemeenten van het BHG, in miljoen euro	8
GRAFIEK 6: Uitsplitsing van de ontvangstencategorieën voor alle negentien gemeenten voor de rekeningen 2024	9
GRAFIEK 7: Evolutie van de uitsplitsing van de ontvangsten	10
GRAFIEK 8: Evolutie van de uitgaven voor alle 19 gemeenten van het BHG, in miljoen euro	11
GRAFIEK 9: Uitsplitsing van de uitgavencategorieën voor alle 19 gemeenten voor de rekeningen 2024	12
GRAFIEK 10: Evolutie van de uitsplitsing van de uitgaven	13
GRAFIEK 11: Ontvangsten van het eigen dienstjaar zonder het gesubsidieerde onderwijs in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	14
GRAFIEK 12: Evolutie van de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing, in miljoen euro	16
GRAFIEK 13: Ontvangsten van de opcentiemen op de OV teruggebracht tot het gemiddelde gewestelijke tarief in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	18
GRAFIEK 14: Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV in 2024 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het gemiddelde gewestelijke tarief, in euro	19
GRAFIEK 15: Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de OV per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief ten opzichte van het kadastrale inkomen per inwoner in 2024, in euro	20
GRAFIEK 16: Evolutie van de personenbelasting, in miljoen euro	21
GRAFIEK 17: Ontvangsten van de opcentiemen op de PB teruggebracht tot het gemiddelde gewestelijke tarief in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	23
GRAFIEK 18: Vergelijking van de ontvangsten van de opcentiemen op de PB in 2024 per inwoner en per gemeente tegen het reële tarief en tegen het gemiddelde gewestelijke tarief, in euro p	24
GRAFIEK 19: Evolutie van de gemeentelijke fiscaliteit, in miljoen euro	25
GRAFIEK 20: Ontvangsten van de gemeentelijke fiscaliteit in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	26
GRAFIEK 21: Uitsplitsing van de ontvangsten uit de fiscaliteit die een impact hebben op de bedrijven in de 19 gemeenten in 2024, in %	27

GRAFIEK 22: Ontvangsten in euro per inwoner uit de belasting op de kantooroppervlakte in 2024, in dalende volgorde	28
GRAFIEK 23: Algemene dotatie aan de gemeenten in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	30
GRAFIEK 24: Uitgaven van het eigen dienstjaar zonder gesubsidieerd onderwijs in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	31
GRAFIEK 26: Evolutie van de uitgaven voor het personeel in actieve dienst, in miljoen euro	34
GRAFIEK 27: Evolutie van de pensioenuitgaven, in miljoen euro	35
GRAFIEK 28: Uitgaven voor overdrachten in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	36
GRAFIEK 29: Evolutie van de uitgaven betreffende de overdrachten naar de politiezones, in euro	37
GRAFIEK 30: Dotaties aan de politiezones in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	38
GRAFIEK 31: Evolutie van de uitgaven betreffende de overdrachten naar de OCMW's, in miljoen euro	39
GRAFIEK 32: Evolutie van de uitgaven betreffende de overdrachten (in miljoen euro) en leeflonen + equivalente leeflonen	40
GRAFIEK 33: Dotaties aan de OCMW's in 2024 per inwoner en per gemeente, gerangschikt in dalende volgorde, in euro	41
GRAFIEK 34: Evolutie van de uitgaven voor alle 19 gemeenten, in miljoen euro	42
GRAFIEK 35: Evolutie van de financieringsbronnen van de buitengewone dienst, met uitzondering van de Stad Brussel	43
GRAFIEK 36: Evolutie van de schuld op lange en korte termijn, in euro	44
GRAFIEK 37: Evolutie van de lasten van de schulden buiten BGHGT-tussenkoms, in euro	45

INDEX VAN DE TABELLEN

TABEL 1 : Groeipercenages - Ontvangsten - 2020-2024.....	15
TABEL 2 : Groeipercenages – Uitgaven – 2020-2024.....	19
TABEL 3 : Samenvatting van de uitgesplitste ontvangsten per inwoner in 2024, in %	23
TABEL 4 : Aantal opcentiemen op de OV	26
TABEL 5 : Percentage opcentiemen op de PB.....	32
TABEL 6 : Samenvatting van de uitgesplitste uitgaven per inwoner in 2024, in %	42
TABEL 7 : Groeipercenage van de overdrachtsuitgaven en van het aantal begunstigden van leeflonen + equivalente leeflonen	52

Titel van het werk

Focus BPB n° 14 • De Brusselse gemeentelijke financiën 2020 - 2024

Redactie

Directie Lokaal Personeel
Olivier Claeys
lokalefinancien@gob.brussels

Lay-out

Octopus Creative Communication sprl

Cover

Octopus Creative Communication sprl

Vertaling

Brussel Synergie – Cel Vertaling

Verantwoordelijke uitgever

Rochdi Khabazi, Directeur-generaal

Wettelijk depot: 2026/14.404/06

© 2026 GOB – Brussel Plaatselijke Besturen – Alle rechten voorbehouden.

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Sint-Lazarusplein 2 • 1035 Brussel

plaatselijke-besturen@gob.brussels
www.plaatselijke-besturen.brussels

